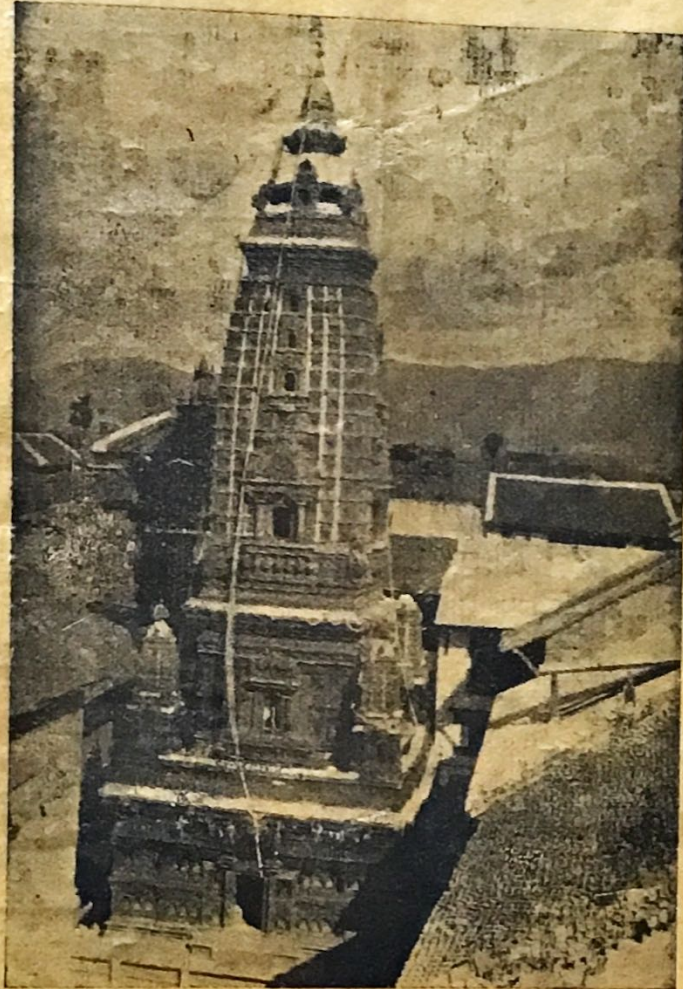

नमोत्स भगवतो अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स ।

धम्मपद्य

नेपाल भाषाया लय-पौ

नेपालया महत्त्व दया च्वंगु
छगू दुतीय बुद्धगया थ्वहे
“महा बौद्ध” देगः खः

वर्ष ५

गुँला

बुद्ध संवत् २४६६

नेपाल संवत् १०७२

थुगु अंकया १)

दच्छिया चन्दा ३)

पूर्ण संख्या ५६

थुगु अंकया ज्वलं

विषय	पौल्या	विषय	पौल्या
शास्त्रीय		सामाजिक—	
बुद्ध वचनमृत—	१६१	प्रगतिशीलवाद व जुल—श्री हर्षदास	१६१
मनुष्यया स्वभाव—भिक्षु जगदीश		नारी समाज व शिक्षा—श्री कुमारी कुसुम	१६२
काश्यप एम्० ए०	१८२	इतिहास	
बौद्ध-जीवन—श्री अनन्त रामचन्द्र कुलकर्णी	१६३	नेपाःया सृष्टिकर्ता—श्रीपूर्णकाजी	
भगवान बुद्धया उपदेश—भदन्त आनन्द		ताम्राकार	१८६
कौशल्यायन	१६७	जिमिगु दृष्टिकोण	२०१
कविता		मचाखाचा	
मानव-जीवन—श्रीधुया स्वां 'साय्मि'	१८५	किजायात पौ—एस्० बी० शाक्य	२०२
कुलाव्यु—श्री ध्रुव कृष्ण	१६०	थः थःगु दृष्टिकोण	
लेख		म्हूगु नेपाले थिति कुति गातया लिसः—	
सत्य पाखे न्ह्याहुं—श्री "कुमार"	१८३	श्री वर्णवज्र वजाचाय्	२०३
छसु ? - श्री गुलाबरत्न वाजपेयी	१८६	द्यः त्वील दँ ! दँ !!—भिक्षु अग्गधम्म	
लेखक ज्वीतला ?—भिक्षु अश्वघोष	१६६	समाजवार्ता	
कहानी—		नेपाल नरेश या जन्मोत्सव	
बुद्धमूर्ति—बी० एल्० आर० प्रनान्दु	१८४	धर्मचक्र महोत्सव	
वेँ ?—श्री भाईचन्द्र प्रधान विशारद	१६६	नेपा भाय्या महान निन्दा	

पिहाँवय् धुंकल !

पिहाँ पिहावय धुंकल ।

सर्व प्रथम नेपाली भाषाय् अनुवाद जूगु भगवान् बुद्धया व्यावहारिक सरल उपदेश दुगु

“धर्मपद”

विश्वे धर्मपदया अनुवाद जुया मच्चंगु भाषा शायद छुं दई । नेपाली भाषाय् थ्व अनुवादं छगु तद्दगु कमी पूर्ण जुल । अनुवादकः भिक्षु अमृतानन्द । प्रकाशकः धर्मोदय सभा ।

भोंया अभावं याना अल्पमात्र छापे जूगु दु । याकनं थःगु लागी आडर विय दिसँ । मू० भारते केवल ॥) नेपाले ५०

“भासये जोतये धम्मं”

सम्पादक :—भिक्षु महानाम “कोविद”

वर्ष ५

कलकत्ता

श्रावण वि० संवत् २००८
अगस्त ईस्वी संवत् १९५२

अंक १०

बुद्ध-वचनमृत

भिक्षुपिं ! दिव्य काम सुख व मानुस काम सुख आदि पासं झीपिं छुटे जुल । छुनं बन्धन मन्त । भिक्षुपिं ! आ छिपिं सुंक च्वंचने मते बहुजन हितया लागी, बहुजन सुखया लागी, लोकया दयाया निरतिं, देव मनुष्य पित्त प्रयोजनया लागी, देश-देशान्तर, नगरं नगर व गां गामे चाह्युहुं । छपुलं निम्ह वने मते । वना आदि मध्य, व अन्त कल्याण ज्वीगु उपदेश व्युहुं । (बौद्ध अबौद्ध) सकसितं ज्वीकथं ज्यूकथं उपदेश व्यू । आपालं मनूतय् बुद्धि विकास मज्जनि, अमिके निर्वाण अवबोध याय्गु शक्ति मदुनि । उके अमिगु बुद्धि विकास ज्वीकथं उपदेश व्यू । सकसितं कल्याणया लागी चाह्युहुं । जिनं बहुजन हितया लागी उरू-बेल सेनानी गामे वने तेना ।

संयुक्तनिकाय

जिगु जीवन धर्म चर्याया लागी खः यदि
धर्मचर्या मन्त धासा सारा जीवित मदु थें ज्वी

मनुष्य या स्वभाव

त्रिपिटकाचार्य भिक्षु जगदीश काश्यप एम्० ए०

मनुष्यया स्वभाव मनोविज्ञानया नितिं छगू अत्यन्त जटिल समस्या खः। जन्मं निसे सुं मचा धात्थेहे चक्चके ज्वी, हानं मेम्ह अत्यन्त प्रियशील, छम्ह तः चोकं रूक्ष सा मेम्ह अत्यन्त मृदु, छम्ह अत्यन्त लोभि व कञ्जूस सा मेम्ह अत्यन्त त्यागशील। मचातय्गु स्वभावे थथे पाइगु छु कारणं ? छुं मनोवैज्ञानिक तय्गु विचारे थुकीया कारण उगु भिन्न २ परिस्थिति खः गुकी उर्पि (मचाते) जन्म जुल व वृद्धि जुल। छगू ढंग मां-बौपिनि स्थितिया प्रभाव नं मचा तय् स्वभावया उपरे लाः वनि। किन्तु प्रश्न थव ज्वी कि छु मचातय् स्वभावया धारण उर्मि मां-बौपिनि तथा उर्मि मे मेगु भौतिक कारणं जू वने फे यदि थथे ज्वीफु खः सा थुकीया नं निश्चय ज्वीकि समान मां बौया मचात समान परिस्थितिस जन्म जुया वृद्धि जूसा समानहे ज्वीमा। किन्तु थथे मजू। थुकीया आपालं दृष्टान्त दु कि समान मांबौ पिनि मचात समान परिस्थिति जन्म तथा वृद्धि जुल किन्तु उर्मि प्रकृति जुल बिलकूल भिन्न। छम्ह साधु सा मेम्ह छुं, छम्ह महाकृपण सा, मेम्ह धात्थे उदार ज्वीगु इत्यादि। छुं मनुष्य पिसं मनया पृथक् सत्ता यात स्वीकार मयासे सारा मानसिक क्रियाया धारणा भौतिक कार्य पाखे हे याय्गु कोशिश याःगु दु। मनोविज्ञाने थुकीया विषये छगू छुट्टे स्कूलदया च्वंगु दु। थुमिसं लाल बुककडं थे म्बामदुगु कल्पना यानाः मनुष्य स्वभाव या भिन्नताया कारण भौतिक अवस्था यात हे धाय्गु स्वया च्वंगु दु। किन्तु विचारक पिसं थव स्पष्ट खना च्वंगु दु कि मनयागु धारणा भौतिक कारणं पूर्णतः याय् फेगु मखु। मनया अस्तित्व स्वतन्त्र भापी हे मालि।

बौद्ध-दर्शन अनुसार मनया सत्ता भौतिकं भिन्न खः। भौतिक कारणया प्रभाव मने व मनया प्रभाव भौतिक कारणे छुं हद तक च्वं वनि अवश्य, अयनं मन शरीरया धारा प्रवाह निगू भिन्नगु खः। थव हे दृष्टियात न्होने तथा बौद्ध दर्शनं मनुष्यया स्वभावया भिन्नताया कारणया मानसिक परिस्थितीया भिन्न ता यात हे धया तःगु दु। मनुष्यपिनि जन्मया न्हापां पूर्व भवे वया गुजागु मानसिक स्थिति खः उकीया संस्कार फल-स्वरूप वया स्वभाव थव जन्मे दयाच्वनि। वं भीत थव खँ माने याय्त् बाध्य याईकि थव जन्म या न्हापानं मनुष्य पिनि स्थिति छुं न छुं रूपे अवश्य दु। थव माने याय्गु असम्भव खः कि मनुष्य पिनि जन्म वया मानसिक क्रियां आरंभ ज्वी।

बौद्ध-दर्शने थुकीया व्याख्या मनया खुगू प्रवृत्ती याई। थव खुगू प्रवृत्ति खः—लोभ, द्वेष, मोह, अलोभ (त्याग-शीलता) अद्वेष (मैत्री) व अमोह (प्रज्ञा) न्हापा यागु खुगू प्रवृत्ति थुज्यागु खः गुगु कि पशुतय् के नं समान रूपं दु, व लिपायागु स्वंगू प्रवृत्ति थुज्यागु कि गुगु विकसित मनुष्यताया परिचायक (चिन्ह) खः। गुम्ह मनुष्ये पशुता अपोदु व उलिहे अपो लोभी द्वेषी व मोही ज्वी। हानं गुम्ह मनुष्ये गुलि अपो मनुष्यता दे व उलि हे अपो त्यागशील मैत्री शील व प्रज्ञा शील ज्वी। थव थुलि स्पष्ट खः कि थुकीयात थवीके छुं ठाकवी मखु।

मनुष्यं थःगु जीवने गुलिहे कर्म याई व फुक या संकलित फलस्वरूप थःगु छगू प्रवृत्ति दय्का काई। सु मनुष्यं थःगु जीवनभर लोभ द्वेष-मोहं हे प्रवृत्ति जुया ज्या यागु खः वंथःके पाशविक प्रवृत्ति कमाय्

याई। हानं, सुमनुष्यं थःगु जीवनभर पदार्थस आत्म त्याग याःगु दु, मैत्री चित्तया वृद्धि यागु दु, अले प्रज्ञा कमाय् याःगु दु, वं थःके छगू उच्चमानवीय जक मखु देवी प्रवृत्ति नं प्राप्त याना काल। गुम्ह मनुष्य गुगु प्रवृत्ति प्राप्त याना सी व उजागु हे प्रवृत्ति दुगु स्वभाव याम्ह जुया हानं जन्म ग्रहण याई।

लंकाय् छम्ह पादरी महोदयं धया दिल—“जि ध्व मने काय् मफु कि मनुष्य मृत्यु लिपा खिचा नं ज्वी फु” थुकीया लिसः थथे जुल—“खः, पादरी साहेब, ध्व ठोक खाःकि मनुष्य मृत्यु लिपा खिचा ज्वी फे मखु, खिचा हे मृत्यु लिपा खिचा ज्वी। छि सीके माः कि म्नीपिं मनुष्यया प्रवृत्ति कया सिना च्वना लाकी खिचाया। मनुष्यया शरीर धारण याना नं यदि खिचां थे लोभ-द्वेष व मोह थःके वृद्धि याना

तल सा म्नी सी धुनेव खिचा ज्वीगु हे ज्वी।”

मनुष्य व खिचाया शरीरे अन्तर ला दु हे दु, किन्तु उकीया धात्थे या अन्तर दु उमि स्वभावे। अथेहे तुं मनुष्य पिंके रूप रंग या अन्तर दे, उयानं अपोः महत्व-पूर्ण अंतर उमि स्वभाव यागु खः। व ध्व स्वभावया अन्तर खः थः थः गु पूर्व कर्म (न्हापा थाय् धुंगु ज्याः) या फल।

बौद्ध-दर्शनं धाई कि भिंगु व मभिंगु गथे म्नी ज्वीगु चाहना जुल म्नी स्वयं थःगु ज्या (कर्म) अथे ज्वीफु। मनुष्यया स्वभाव उमि थःगु पूर्व-प्रवृत्तिया फल खः। अतः वयात सततः जागरूक (अप्रमादी, स्मृतिवा) जुया च्व नेमा कि वं छु याना च्वन व थःगु प्रवृत्ति या निर्माण गुगु दिशा पाखे न्हाः वना च्वन।

अ० जी० बी०

सत्य पाखे न्हाःहुं

श्री “कुमार”

मानव ! सत्य धैगु जगते मदुला ? सर्व-मान्य, नैर्याणिक तथा निश्चयात्मक सत्य धैगु छुं मदुला ?

गुलि दुःखयागु खँ खः कि थौं ध्व संसारे कोटि कोटि प्राणीपिं अकारणं नाश जुया च्वन। नाश जुया च्वंपिं प्राणिपिनि निति निफुति रुत्रबिनं छंके मदुला ?

खण्डन-मण्डन, वाद-विवाद व दागा दुगु याना च्वंगु नृशंस समाजं सत्य धैगु गत्रले म्हसीकिगु ? असत्य यात सत्य भावं यानाः जीवन फुका च्वनेगु, असत्यया आधारे कामना-देव पूजा दुःखया खँ खः। ल्वापु, दौर्मनस्यया बीज खः, कलिया चुलि खः।

वर्णभेदं समाज धुःधुः जगु, सामूहिक द्वेष, राग व मोहया कारणं तथा इस्लाम मत क्रिस्तान मतया कारणं हिया खुसि न्हाःगु, समाजया चरित्र-पतन जगु लोः मनला ? शांति व अलौकिक सुख बीगु

दक्व दिक्व दुःखं मुक्त याईगु सत्ययात म्हसी कि।

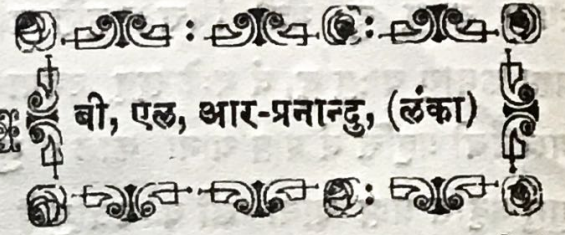
मानव ! छंके छगू तः धंगु रोग दु—दुःख। ध्वरोग मदय्केत छं थुकीया कारणया ठीक ठीक अर्थात सत्यज्ञान दय्के मानि। प्रथम सुखया कल्पना यानाः च्वनां ध्वरोग तनी मखु। बिना सत्यं छं छुयाय फे ? मानवः। बिना सत्यं छ स्वस्थ सम्मनं जुय्फे मखु।

ए दुःखी मानव ! इन्द्रजाल समानगु दुस्त्याज्य लोकमत व आचरण ग्रहण मयासे हठ पराक्रमं सत्य यागु श्रेष्ठ लें न्हावनेगु हे छंगु कर्तव्य खः। नया त्वना आनन्दं फुका छेगु जीवन ध्व मखु, न दुःखी जुया रत्रया फुका छेगु जीवन हे ध्वखः। ध्व अमूल्य जीवन ला खः सकल मानवया उदारया निति जगतया कल्याण या।

सिंहल बालं

बुद्धमूर्ति

बी, एल, आर-प्रनान्दु, (लंका)

“विहारे हुं। बुद्ध वन्दना याना वा” धका बाःनं जित वचन बिया दिल। “बुद्ध वन्दना न्हिया न्हियं मनं याना च्चनागु दु, विहारे वने मागु महु” धैगु जिगु महुतुं च्चाक पिहां वे लात। थौं पुनि खुनु विहारे वन धका छुंस्यनीगु महु, अपो ज्वीनं मखु धका बाःनं हानं लिस बिया दिल।

जि आपा खँलहाना च्चने मयःम्ह जुया नं बाःयागु खँ न्यने मागुलि नं सुंक थः पुना तयागु हाकुगु लँ त्वया तईसे च्चंगु सिलकया लुंगी चिना कमीज छपा फिनाः उकि घोने सं गा छपुं न्ययाविहार पाखे स्वया पला छिना।

x x x x

खुब फे वैगु समये अथवा भी थाय्सा मोहनी बले नाना प्रकारया भुतिमालि ब्रया च्चं थें समुद्रया सिथे नाना प्रकारया परसि (सारी) फिर फिरं फसे ब्वेका च्चंपि मिसात व अमि पुचले तरुणित आरक्षा याय्त ल्युने वै च्चंपि बुद्धित व म्हिता च्चंपि मस्त स्व स्वं विहारे दुहांवना। दुहां वने वं अन बिज्याना च्चंम्ह भिक्षु छम्ह नाप सुख दुःखया खँ शुरु जुल। चाहे मचाय्क गाक घःखिऊई धुंकल। विहारे सुं मन्त धासां ज्यु। प्वाला पिलि नैक्या चिकंया पाल्चा जक च्याना च्चंगु खने दनि। जि मन्दिरया त्वाथले पला तया वना।

x x x x

मिं च्याकु हाकगु बुद्धमूर्ति शान्त दान्तं मैत्री चित्त फेठे यायां बिज्याना च्चंगु लीला जिगु मिखा निगलं चुक्कं साले थें साला काल। मन्दीरे दुने घनान्धकार

मदया च्चंगु छ्वाळं छ्वा पाल्चाया आलोकं। मन्दीरया पिने धासा आपालं पाल्चा च्याना च्चंगु खनेदु। जी मन्दीरे तीजक दुहां वना।

दुहां वने वं छुं शब्द ताय् दत। वहया घेमा निपा ल्वागु शब्द थें च्चं। अलेजि भं मन बियाखिउ चीकु चोकं उखे थुखे स्वया। बुद्ध मूर्तिया पालि क्वे मनु छम्ह खने दत। व धासा ताहाक ज्वीक दारि दुम्ह छां छां वेक सं दुम्ह, न्हाय् च्चामुसे च्चंम्ह, प्वाळ फत्रोलां थीगु माणिक्यथें जागु मिखा दुम्ह, वहे पाल्चाया आलोकं खने दया वल। जि विहारे दुहां वनागु वं मखँ। जि भचा भं केकुना स्वै च्चना। बुद्ध मूर्तिया पालि क्वय सर्वत पूजा याना तःगु दु। वमनु फिरफिरं खा खां सर्वत कया त्वना च्चन। वयागु ज्या खनेवं पिपि च्याना हाले मासे वल। तर बुद्ध मूर्तिया जःगु लहा जिथाय् पाखे लहना हाले मते धका आज्ञा ब्युथें ताय् दत। जि बिचाः याना बुद्ध मूर्ति यात फलया रस छुयाय्त। जि स्वयाः च्चना। व मनु सर्वत जक त्वने धुनेवं म्हे ज्यु दुम्ह थें, हि दुम्ह थें, शक्ति व फुर्ति दया वल। उखे थुखे स्वल। विहारे दुने खिउसे च्चं च्चंगु जुया भं जितः खंके मफु। जिनं सहे मसंसे च्चं च्चना।

बुद्धमूर्तिया पालि क्वय् बांलाक बुत्ता किया तगु किस्ति निपा व मेमेगु मूवंगु वस्तु नं दु। व मनून तीजक ल्हार्ति काल। थर थर खा खां ब्रले च्चंगु लुमारे प्त्रधिना च्चंगु नं जि खना। उबले ला पिपि च्या च्यां महासे मजिल धका, हाले त म्हुतु वांखाय जक मलानि, बुद्धमूर्ति छक्वनि स्वया। बुद्ध मूर्ति

शान्त रूपं मैत्री फैले यायां पलिस्वाहः निह थें जागु
 म्हुतुसि खुया कै च्वंगु स्व स्वं लुं धै च्वंगु जिगु न्हायपने
 ताय् दतः—“जित थ्व वह यागु किस्ति, लुंया कलसं
 छु ज्या ? थज्यागु मू वंगु वस्तु जित छु याय्त ? छंत
 हे का, छथें जापिं गरीब असरण तय्तः हे खः ग्याय्
 म्वा का ! का !! थ्व जक मखु जिथाय् दुगु फुककया
 यंकी, छँ छथें रुवया च्वम्ह कला, व नय् पित्याना
 प्वा सुकू चिना च्वपिं मस्तेत थुकिया ध्यर्बां प्वा जाय्क
 नकि, विद्या बवंकि ! सुखं जीविका याहुं” धका धै

च्वंगु जिगु न्हायपने ताय् दत । जिं बिचा याना । खः
 बुद्ध मूर्तियात लुं वहया चीज छुयाय्त ? अले ?
 थत म्वागु चीज कया यंकलं खुया कागु ज्वीला ?
 कयां पाव गनं लाई ? थथे बिचायायां बुद्धमूर्तिया
 पालि कवय् भवसुना प्रीति वन्दना याना दना व
 आश्चर्यम्ह मनु लुमंसि वया थथेक स्वया । व अन
 मदे धुंकल ।

अनुवादक चन्द्रगुप्त

मानव जीवन

खायुगु, चाकुगु,
 उत्थान, पतन,
 चिकुला, ताला,
 तिमला, खिमला,

खः भी जीवनया अंश भाग ।
 थूपिं नाप न्ह्यो न्ह्यो नू मानव !
 जड़ प्रकृति खः छंगु अवयव ।

+ + +

सीथां यंका च्वंगु खना

छन्हूयाखं :—

‘हाप्राण’ व ‘जिमी प्राण’ यासलं
 करुण क्रंदनं, गुञ्जित जूल,
 गगन-मंडल व पृथ्वी-तल
 धया ख ! सितं हल सितं हल,
 जीवन प्याखं, फूकेसीनं स्वल ।

वना च्वना मानव त्वता जग बन्धन
 नाश जूया च्वन थं सूयां जीवन धन ।

“धुया स्वां” साय्मी

सहया लुं मधासी छं,
 द्रुद्ध तैगू थ्व आघात ।
 सय्की त्याग, त्वती राग
 च्वं जगया कल्याण मार्ग ।

तन, धन, प्रकास, ज्वी छनू नाश
 तर, मानव ! छ ज्वी मते हताश ।
 थ्व खः जीवन, या थ्वयीगू विकास ।

—:—

अले लु जुल ?

घोर अन्धकार* दीप वलहं
 अंत जुलहं जीवन-यात्रा थं ।
 जीवने सुयीगु सेवा यात वं,
 मीतल वयीत हे व लहासं थं ।
 थ्व खना ला प्रकृतिहे रुवल हं ।

तर ! अफसोस छाया ? थ्व खः मृत्यु लोक,
 वने मानी पासा ! भीनं छन्हू परलोक ।

* श्मशान

नेपालया सृष्टिकर्ता

श्री पूर्णकाजी ताम्राकार

नेपालयागु आदिगु वंशावली अनुसार न्हापा न्हापा नेपा गाः छगू पुखू जुया च्वन । थ्व थौं कन्है थें मनुतय् निति बाय् च्वने बः मज्जुनि । थ्व लखं त्वपुया तल । थ्व छगू नागहृद जुया च्वन । थुकी नागराजा कालिनागयागु बास जुया च्वन । थ्वया छ्वाखेरं हिमालय च्वापुगु जुया च्वन । थ्वया च्वसं विशेष याना उत्तर पश्चिम पर्वते सत्य युगे मध्यदेशया बन्धुमतीनगरं श्री विपश्ची तथागत बुद्ध धर्म दिक्षित ज्वीधुंकुपि अपालं थः शिष्यपि च्वना थन बिज्यात । थनंलि जम्बुद्वीपं श्री शिबि बुद्धयागु अपालं भिक्षु भिक्षुनी व उपासक उपासिकापि नाप थन शुभागमन जुल । हानं थथे हे अपालं शिष्यपि मुंका अनुपम नगरं श्री विश्वभू बुद्ध थन बिज्यात ।

थुकथं न्हापा बुद्धपिसं बास याना पवित्र जुया च्वंगु सीका त्रेतायुगे श्री स्वयम्भू बुद्ध भगवानया दर्शनार्थ महाचीनया पञ्चशिर्ष पर्वतं श्री पञ्चमीया शुभदिने श्री महामञ्जु श्रीबोधिसत्त्व थन बिज्यात । वसपोल गोश्रृङ्ग गिरी च्वना बिज्यात । साया छ्योया आकार लूगुलिं थ्व पर्वतया थुकथं नामकरण जूगुजुया च्वन । लिपा बोधिसत्त्व महामञ्जुश्री नं बास याना बिज्यागुलिं वसपोलया शुभनाम क्वकया थौं तक हे थुकियात मञ्जुश्री पर्वत धका धया तल तिनि ।

तदनन्तर चीन व भारतवर्ष मनुतयगु थन अपालं आगमन जूगुलिं इमिगु बास व निर्वाहनार्थ श्री बोधिसत्त्व महामञ्जुश्रीनं विचार याना बिज्यात । वसपोलं खना बिज्यात कि यदि थ्व पुखू चायेका लः पित छ्वये दुसा थ्व थाय् मनुष्य बास याये योग्य जुया अपालं जनताया हित व कल्याण ज्वी । वस-

पोल द्वारा विचार नाप नापं आयोजनायानं आरम्भ जुल । एवं अन्ते थ्व आयोजनायात् सफलपूर्वक कार्यावितनं याना क्यना बिज्यात । वसपोलं दक्षिणे तजाःगु पर्वत चोकाय् दना थ्व पुखूया लः क्वफायेत गुले क्वथ्याः धका स्वया बिज्यात । दक्षिण पाखे क्वथ्याःगु सीका बिज्याना चोबहाल नापं च्वंगु म्हुळेकापं पर्वते थहाँ बिज्यात । थ्व पर्वतयात थःगु चन्द्रहास खङ्गं छेदन याना थ्व पुखूया लः व्याक पित छ्वया बिज्यात । लः नापं नागराजा कर्कोटक व नाग मध्ये दक्षिणे हारांमह कालिनाग नं पिहां वने त्यन । थुपिं समेत गुम्हं नागतयत पित छ्वये मज्जु धयागु अभिप्रायं तःधं दयेका इमित सन्मानपूर्वक थुकी तया बिज्यात । महामञ्जुश्रीनं नेपा गालं लः पित छ्वःगु थाय् कोदुवाल धका धार्मिक दृष्टि थौं तकं ऐतिहासिक प्रसिद्ध तीर्थस्थान जुया च्वन । महोदय डेनिपल राइट थःगु “नेपालया इतिहास” धयागु सफुली कोदुवालया अर्थ water flowing inside the earth धका लगे याना तल ।

लः मदया बासं च्वने बः जुसेलि वसपोलं महाचीनं च्वना हया बिज्यामह राजकुमार धर्माकरयात जुजु अभिषेक याना थ्व नेपा गाः देशया नीं स्वना बिज्यात । लिपा वसपोलया शिष्यपिसं वसपोलया हे ना क्वकया थ्व देशया नां ‘मञ्जुपत्तन’ धका तल । मञ्जुपत्तन शब्दया अपभ्रंश जुया थौं कन्है मज्जिपात जुया च्वन । थुकिया राजधानी राजपत्तन जुल, गुकियात थौं कन्है अपभ्रंशपूर्वक लाजंपात (लाजिमपात) धया तल । नेपालया सृष्टि ज्वीसाथ थुकिया जुजु ज्वीगु श्रेय राजकुमार धर्माकरयात प्राप्त जुल ।

चीन व भारतवर्ष वःपि मनुदय थनयापि हिमालय वासीपि नाप विवाहादि जुया सम्बन्ध दयावन । विदेशं वःपिसं नं थनयागु हे परिस्थिति अनुसार रीतिस्थिति व विधि व्यवहार ग्रहण यात । लिपा थुगु प्रकारं अनेक देशवासी पिनिगु समुदायं छगु विशेष स्वतन्त्र न्हूगु देशया निर्माण जुल । निम्न लिखित प्रमाणं नेपालया न्हापां निसं चीन, भारत, आदि देशनाप घनिष्ठ सम्बन्ध दुगु स्पष्ट खने दु । उदाहरण स्वरूप बृहद् स्वयम पुराणया पृष्ठ १४७ यागु छगु श्लोककवे उद्धरण याना जुल :—

“हिमालयवासिभिः नेपालवासिभिस्तथा

मध्यदेशवासिभिः सर्वैश्चदेशवासिभिः ।”

बोधिसत्त्व महामञ्जु श्री बौद्ध धार्मिक जगते छम्ह नांदम्ह धुरन्धर विद्वान खः । वसपोलया निम्ह कलाःपि दु, गथे (१) बरदा व (२) मोक्षदा, गुपि फुचो (फुलोच्च) व धिनाचो (ध्यानोच्च) अजिमा धका अद्यापि नेपाले प्रसिद्ध जुया च्वन तिनि । वसपोलया विद्वत्ता तापाःगु देशे तक नं न्यना च्वंगु दु । काशीयाम्ह धर्मश्री मिश्र धयाम्ह छम्ह पण्डित वसपोलया विद्वत्ता न्यना वसपोलया पाखें नामसंगी-तिया द्वादशाक्षरया अर्थ सीकेत चीन वनेत नेपाले भाल । थुकि उबले भारतचीन वनेत नेपाल जुका वने माःगु खने दया च्वन । तर सौभाग्ययागु खँ कि वसपोल थनहे विज्ञाना च्वंगु जुया च्वन । थव खँ पण्डितजुं धाःसा मस्यु ।

धर्मश्री मिश्रजु नेपाले उखें थुखें चाहिला च्वन । छन्हु स्वयम्भू कसं छम्ह ज्यापुया थःगु व्वी सावाना च्वन । अत्यन्त अजुगतियागु खँ कि सावाना च्वम्हस्या साया सत्ताय् छखे छम्ह सिंह व मेखे छम्ह शादूल तथा तल । सावाना च्वम्ह स्वःसा छम्ह साधारणम्ह ज्यापु आनन्दपूर्वक बुँज्या याना च्वन । अवश्य थव साधारणम्ह मनु खैमखु, थवयाके महाचीन

वनेगु लँन्यने धका मत्ती तथा पण्डितजु ज्यापुया न्होने थयन । ज्यापुं ज्या सिधयेका पण्डितजुयात नं थःगु छेँ व्वना यंकल । छेँ नव आगन्तुकयात ज्यापुं शिष्टाचारपूर्वक सत्कार यात । खँया सिलसिलाय् ज्यापुसां विद्वान व असाधारणम्ह सिया पण्डित-जुं व नाप संगत यायेगु अभिप्रायं वया थाय्हे च्वनेगु निर्णययात । बहँनि जुसेलि ज्यापु थःगु कोथाय दुहां वन । कलाम्हस्यां ज्यापुयाके नवागन्तुकया विषये खँन्यन । ज्यापुं धालकि चीन वनाजितः नापलायेत थव काशीं थन वया च्वंगु खः, तरजिथन हे दु धका जितः थवं म्हमस्यु । पिने च्वंम्ह मिश्रजुं इमि निम्हल्यपूया दुने थव खँ लहाना च्वंगु खापाया क्खेँ प्वालं ताल । थव खँ न्यना वं महामञ्जुश्री धयाम्ह थव हे ज्यापु खः धका सीकल । अले लुखा खरुइ चच्छि दण्डवट याना भोपुया च्वन । कन्हे खुन्हु सुध न्हापां दना ज्यापुनी नं वसिवँ प्वीत खापा चायेकल । लुखा खरुइ नवागन्तुक थथे च्वं च्वंगु खना ज्यापुनीनं भातम्ह स्यात सः बिल । महामञ्जु श्री स्वः विज्ञयात । मिश्रजुं वसपोलयात शास्ताङ्ग याना इनाप यात :—

“हे गुरु महामञ्जुश्री ! छलपोलया महिमा अपरम्पार खः । छलपोल धका जि अज्ञानी म्हसीके मफ्त करुणा तथा विज्ञयासे क्षमा प्रदान याना जि अज्ञानी यात छलपोलया शिष्य याना विज्ञयाहुं ।”

तदनन्तर वसपोलया स्विकृति अनुसार पण्डित धर्म श्री मिश्रजु थुकथं वसपोलया परम प्रिय शिष्य व अनन्य भक्त जुल । पण्डितजु वसपोलयाके नामसंगी-तिया वर्णमालाया अथे विषये व्याख्यान न्यने थुंका थःगु देश लिहां वनेत्येव पण्डितं छलपोलयात लिपा गथे व गन नाप लाये दइ धका इनाप यात । वसपोलं रजन दयेका विज्ञयात कि जि वये बले जिके पलेस्वां छफो दइ, थव स्वया जितः म्हसीकि । गुरुयाके विदा पवना

पण्डितजु थःगु देश लिहां वन। अनं लि छग्हु काशी पण्डितजुया छगू सभाय् भाषण याना च्वन। थुबले पण्डित थः पूज्य गुरु महामञ्जुश्री विज्यागु यानं निसें खन। परन्तु पण्डित सभाय् थःगु विद्वत्ताया महस्व म्ह ज्वीगु गलत धारणां वसपोल गुरुयात खननं मखं छू यात। थुकिया फलस्वरूप पण्डितया मिखा निगलं कुतु वना गुरुया पाली लात। अले प्रायश्चित स्वरूप पण्डित अपालं बिलाप याना गुरुयाके क्षमा फवन। थुकी गुरु शिष्यया उपरे कृपा तथा उजना दयेका विज्यात—“छं ब्राह्मण पण्डित जुया मखुगु खँ लहाःगु जूया नितिं छंगु मिखा ला लिहां बइ मखुत, तर जि धयार्थे द्वादशाक्षरया अर्थ बांलाक कना प्रचार याःया नितिं छंत दिव्य ज्ञान अर्थात दिव्य दृष्टि प्राप्त ज्वी। थनिं निसें छ धर्मश्री मिश्र मखुत ज्ञानश्री मिश्र जुल। स्वयेमाःथाय् तक छं थःगु दिव्य ज्ञानं हे ब्याक खनी।’ अस्तु नेपाले थौं तकं समुमांजु (सरस्वती माता) धका सभक्ति वन्दना व पूजा याना वया च्वंगु मिखा दुगु पालि ससुमांजुयागु मखुसे वसपोल गुरु महा-मञ्जुश्रीयागु जुया च्वन।

स्वयम्भू क्वे महामञ्जुश्रीनं सावाना च्वंथाय्यात आःतकं “सावाभूमि” घाइ एवं थौंतकं देशे दकसिवे न्हापां थन वापीगु चलनं जुया च्वन धका श्री डेनिपल राइटं नेपालया इतिहासे च्वया वन। परन्तु थ्व थाय् थौंकन्हे गन व गुथाय् लाना च्वन खः थ्व अन्वेषण याना ल्वीके हे मानिगु समस्या जुया च्वन, गुगु कि पूरातत्वान्वेषकतय्गु ज्या खः। उबले निसें हे नेपाले घोपिसं सावाइगु जूया नितिं कीसं थन व्वी वासा वाये मत्यो धयागु धारण जुया वया च्वन, गुगु थौंक न्हेया समयानुसार उपयुक्त व उचित धाये थाकु।

गुम्हं विद्वानया धामु अनुसार महामञ्जुश्री नेपाल या सृष्टिकर्ता जक मखु। वसपोलं भीगु वासया लागी देश निर्माण याना नं भीगु देशयात ल्वेक छगू भाषा-

यात साहित्यया स्वरूप बिया थका विज्यागुदु, गुगु कालान्तरे भीगु प्रिय मातृ भाषा नेपाल भाषा धका थौंतक थन प्रख्यान्त जुया च्वन। थ्व भाषा भी नेपालवासीतय्सं थःपिनि इष्ट व आराधना देवया पूजा सत्कार याना वया च्वना। थुकिं भी सकल नेपाल भाषा भाषीतयगु हृदये दुबिना सुख व शान्ति प्रदान याना वया च्वन। नापनापं थुकिं भीत छगू एकताया सूत्रे बलाक चिनातल, गुकियाता भीगु संस्कृति व सभ्यता थौंतक देश विदेशे नापं प्रचारित व प्रशंसित जुया सुरक्षित याये फुगुली भी समर्थ जुया च्वना। थुकी सन्देह मदु कि थ्व भाषा विरोधी तयसं थुकियात निमूल यायेगु उद्देश्य अनेक कुचेष्टा यात, तर थ्व भाषा भाषी तयगु एकताबलं इपिं अस फल ज्वीमाल व जुयां च्वन। गुलि गुलि थ्व भाषा यात प्रचण्ड प्रहार व भीषण आक्षेप जुल, उलि उलि थ्व भाषा फन सुदृढ़ व शक्तिशाली जुया हाकाल। थुकिया परिणामस्वरूप थौंतक थ्व भाषा थन स्वच्छ न्द स्वतन्त्र पूर्वक प्रचलित जुया च्वन।

थुकी सन्देह मदु कि बोधिसत्वायागु नेपाल व आःयागुनेपाले यको भेद व भिन्नता दये धुंकल, गुगु समयानुकूल परिवर्तित ज्वीगु स्वाभाविक हे खः। हाकुगु दुनेयागु नेपागाः छकूचित जक न्हापा नेपाल देश घाइगु जुया च्वन। थौंकन्हेनं वीरगञ्ज बा हाकुगु पिने नेपागाले वयेत नेपाः वनेगु घाइपिं मन्तूनं यको-दनि। परन्तु अत्यन्त हर्षयागु खँ खाः कि क्रमशः लिपा थ्व नेपागाः विस्तृत व विकसित जुजुं थुकिं थौं कन्हेया विशालनेपालया रूप काल। न्हापायागु नेपालं संकुचितता व आःयागु नेपालं विशालता प्रतीत जू। थौंकन्हेयागु नेपालन्हापायागु नेपालया विस्तृत रूप जक खः। अतएव नेपालया वंशावली अनुसार बोधि सत्व महासत्व महामञ्जुश्रीयात कीसं नेपाल सृष्टिकर्ता भापेमाः।

१०७०

“ छसु ? ”

श्री गुलावरत्न बाजपेयी

छँ स्यूला, संसारे दकसिवे तःधंम्ह सु खः । जुजुया प्रजा मखु, सभासदया सभापति मखु, पुजारीया पतित मखु, बनचर, नभचर नं मखु, संसारे दकसिवे तः धम्ह “छ” ।

छु छंगु हृदय ले गुबले थ्व खँ या र्वफ्य वःगु दुला—“जि सु” ? छु छं गुलसं एकान्ते च्वना थ्व प्रश्ने विचार यानागु दु ला—‘जि सु’ ?

जिं खे बले ला छंगु मने थ्व खँया तृफान मव जुई । वहे वसां एक मिनेट हे मच्वँ जुई । अले छ थ्व प्रश्न यात लोमंका थःगु ज्यायू लगे जुल जुई ।

मिखा चायूका थःगु उन्नत मस्तक पाखे स्व । उकीया न्होने संसारया सारा शक्ति नतमस्तक जुया च्वंगु दु ।

छ पृथ्वी मंडलया सर्व श्रेष्ठ मनु खः । छंगु तेजस्वी कपाले ब्रम्हज्योतिया चमक दु । हृदय दुने माला स्त्र, उकी शक्तियागु दुकू जगमगे जुया च्वंगु दु । संसार पाखे स्व—व सौन्दर्यया जादुघर खः । दिमाग यागु अध्ययन या—उकी विजुली यागु तागत दु ।

मरु भूमि यात आनन्दमयी फुलवारी परिवर्तन यायगु छंगु ल्हाया खेल खः । असंभव यात संभव याना क्रयनेगु, दुख व मंमट परिपूर्ण जमाना यात सुख व शान्तिया रूपे बदले यायगु छंगु हे घटना चक्रया रहस्य खः । छंगु छगू शब्दं, छंगु छगू इशारां, जीवनया दुख बन्धन धराधर टुटे जुइफु । थः पाखे स्वः—थःत म्हँ सीकि ।

छँ थपायू धंगु विज्ञान यात कविया कल्पना अथवा वें या प्रलाप सम्मै जुइ मते । थ्व सत्य खः, सत्य जुइत बाध्य ।

छंत थ्व खना आश्चर्य जुई—जिं छनाप थपाय सकं छाय दिलचस्पी कया च्वनागु ? थुकीया दकसिवे तः धंगु कारण थ्व खः कि छंगु आकर्षक शक्ति जित चुम्बकं थें छंथायू पाखे साला च्वन । ओइ ! छंगु जिन्दगीले शक्ति यागु दुकू दु ।

थ्व विज्ञान यात होशियार पूर्वक अध्ययन या । विचा या, थ्वीकि व उकीया उपरे गौर या । छँ थःगु बारे गुलि विचा याय फे उलि मेपिसं फे मखु । पृथ्वी मंडले छँ छम्ह हे मनू थ्व दुई मखु—गुम्ह सिनं कि छंगु उन्नतिया बारे बांलाक विचा यायगु कष्ट उठे याई । छँ थःगु बारे गंभीरतापूर्वक विचा या बांलाक विचा या—‘जि सु’ ? संसारे छायू वयागु ?

छ चुम्बक खः । कोयेँ, ला व हिं तैयार जू गु अद्भुत चुम्बक खः । उकी अदभुत नेज दु विचित्र आकर्षण । थ्व आकर्षण शक्ति संसारया हरेक मनू यात थः पाखे साले फु । विश्व यात थःगु भक्त जुइका बीफु । थुकीया द्वारा छँ थःगु दको मनोकामना पूर्ण यायू फु । थ्व शक्ति छंगु छें कारुं यागु खजाना जायका बीफु । छँम्ह मचाखाचा तयत आनन्दया झुलाय झुलेयाका बीफु । थ्व हे शक्ति द्वारा छँ मां पिं तता क्यहेँपिं, म्हायपिं देवी जुइफु । हानं छँ परम पिता जीवनमुक्तिया लँ केनीम्हेसियागु साक्षात दर्शन यायफु ।

थ्व छगू न्हूगु तथा अपुर्वगु विज्ञान खः । गुगुकि सही व सत्य नं खः ।

थ्व मार्ग प्राप्त यायत छं न सन्यास ग्रहण यायगु आवश्यकता दु न मशाने च्वना मंत्र जगे यायगु जरूरत । छ मचाखाचा लिसे च्वँ । बेपार इत्यादि ज्या या । छँ छु इच्छा याई, भविष्ये वहे जुई । सफ-

लता छंगु न्ह्यःने लहा जोरे याना च्वनी । छंगु जीवन विशेषतां भरे जुई । अले छँ संसारे थःत छम्ह न्हूम मनु सम्फे जुई ।

छंगु महान आकर्षण छ नाप हे दु । वैत न सुनानं लाका कायफै, न खुया हे । छ संसारे छम्ह मरेकं मंगाम्ह मनु खः । दुनियां छंत आदरया सिहा सने स्थान बी गुम्हसिनं थः त म्हँसीका जीवन संग्रामे अधिसरे जुई ।

छ थ्व ख्याल ज्वना होशियार साथ न्ह्यने हुं । थःगु समययात थःगु हे कर्तव्यं फुकि । भविष्ये छ ततः धँपि आविष्कारक, कलाकार, व्यापारी तथा राजनैतिज्ञ जुइफु ।

न्ह्यने यागु सनसनीखेज पेज ज्वँ । थ्व विज्ञानं छंत दिन दुगुना रात चौगुना उँचा उठेयायगु शिक्षा बी । जीवनया अद्भुत रहस्य तय्त थ्वीका बी । तथा छंत आनन्द यागु अमृत त्वंकी ।

संसारे दकसिबे तः धँम्ह खः—“छ” ।

थ्व आध्यात्मिक ज्ञानयात एकान्ते अध्ययन या । भचा हे हथायू चाय मते । जि सुं जादुगर मख् । दक्व खँ छँ थुई-अले छ छन्हु आनन्द उन्मत्त जुया तसकं हाली-ससारे जिगु लागी असम्भवगु ज्या छुं मदु । जि थःगु भाग्यया मालिक थःहे खः ।

अनुवादक :—

श्री स्वयम्भूलाल श्रेष्ठ ।

❀ कुलाव्यु ❀

जीवन-मत-जः वुलुयावन हाः ।
फुनावल अहो ! थुकी शौर्य-चिकं नं,
आयु-ईता लघु चिकं अल्प उकी
अहो ! जिर्का मृदं गुलि दृक्कगु
किन्तु चायां आ, पासा ! जि गथेयाय ?

कर्म-क्षेत्रया कान्ति व धन जिगु
सीगु जुल पासा ! दः लवमंका
बाकी दनि यायगु ज्या जि यक्क गुलि,
चिकं जा दुगु हे मखुत अदिछिन्न ख्ववि सिवाय
बिइला ज्या ख्ववि यासाः धारेका छुयाय ?

सित कि मत जिगु प्राणया आ,

साः वइ व घड़ी निर्दयी कालं,

कर्म यश छु तयमानि जगते

जुग-जुगान्तर तक अमर ज्वीगु

अहो ! का, का सीन मत हरे मित्र भक्तछक कुलाव्यु

* * * श्री ध्रुवकृष्ण * * *

न्हूगु युगया न्हूगु परिवर्तन,
प्राण बिया यात ज्या गुलिस्यां,
अमर जुल इपि थौं सुकर्म-गति,
परन्तु फुक्क खना जि, मित्र ! उबले,
तर मखना व ईले माःगु ज्ञांत दः छुयाय ?

माया व मोहं प्वय् च्याफातःगु
धन जा दनि जि के द्रलंद्द हे :
कपट-भावया व द्वेष धनपोलं
न्याय् दइला थ्व जगे व चिकं व ईता
उपाय मेगु छुं दुसा पासा ! धा का बिनित गय्याय

* प्रगतिशीलवाद व जुजु *

श्री हर्षदास

जुजु ! नायो ! थकाली !

थकाली ! नायो ! जुजु !

सृष्टिया प्रारम्भ काल्य् स्वायादिसँ । मानवया प्रथम सामाजिक संगठनया नं न्हापा स्वयादिसँ । मनुष्यपि गुफाय तथा घनघोर जंगलया दुने जीवन यापन याना च्वंबले स्वयादिसँ । मनुष्य समाजया संचालन छम्ह नायो नं याना वःगु बांलाक खने दु ।

पौराणिक तथा वैदिक काल्य् थपि नायो थकाली हे छगू समुदाय, समाज वा छगू जातिया जुजु (King) या रूप्य् दृष्टि गोचर जुया वः । अनं लिपा इतिहास काल्य् नं मानव समाजयात भन तसकं क्वातुक नरेश अर्थात् नरया ईश्वर—जुजुया रूपे खने दया वल । वर्तमान काल्य् स्व, अमेरिकाय् प्रेसिडेन्ट अर्थात् राष्ट्रपति धका, अथे हे, भारत हानं इंगलिस्तान्य् जुजुया रूपे तथा रूस व महाचीन देश्य् एकतन्त्री राष्ट्रनायक-रूपं थव मानव समाजया संचालकत विद्यमान हे जुया च्वन ।

आः विचाः याना दिसँ, सृष्टिया प्रारम्भं निसँ अद्यापि मानव समाजयात छम्ह नायो नं निश्चय नं संचालन याना हे वःगु दु । उम्ह नायोयात जुजु वा थकाली यगु धयादिसँ, छम्ह शासकया रूपे हे खः । इतिहासया प्रमाण दु गुगुं समये गुगुं राष्ट्र उन्नतिया उच्चशिखर्य् थ्यंगु दःसा उकिया श्रेय थकाली, नायो वा जुजुयात हे दु । हानं अथे हे गुगुं राष्ट्र वा मानव जातिया ह्रास जूगु दःसा उकिया कारण नं नायो, थकाली वा जुजुया बेबकुफी वा बुद्धिहीनताया फल स्वरूप खः ।

थउंया मानव समाज निगू प्रूप्य् विभक्त जुया च्वंगु दु— छगू पाश्चात्य जनतन्त्रवाद अर्थात् अमेरिका व पश्चीमीय यरोपया प्रूप, मेगु सोभियत रूस, गुगुली

महाचीन समेतं थ्याःगु प्रूप खः । मनुष्यं थःथःगु आदर्श तथा मतया बुद्धि माफिक निगू प्रूपयात— गुम्हस्यां गुगु गुम्हस्यां गुगु प्रूपयात थः नालाः न्हूगु प्रगतिशीलवादया रूपं थव नव संसारया नववादया प्रवाहे न्ह्याना च्वन ।

भी देशवासीपिसं नं थुगु हे वादयात प्रगति-प्रगति धका हाहां सकभनं छचाखेलं त्वाःत्वाले गांगामे प्रगतिशील वादया खुसि बाः वेकाच्वन । नव निर्मित जनतन्त्रीय नेपाल्य् थव प्रगतिशीलवादया उत्पत्ति स्वाभाविक खः । थवयात भीसं स्वागत नं याना ।

तर भीत विभिन्न राजनैतिक दलया विभिन्न प्रगतिशीलवाद भीगु चिकिया धंगु राष्ट्रयात गुलित ज्याय् ख्यले दु, विचार याः ला ? प्रगति धका हाहां आषठ-श्रावणया साम्हाः सुसिचाया प्रगति भीत छु याय् ? गुगु वर्षा खुसिया प्रगति थःवाः ववं अर्थात् प्रवाहित जुजुं ववं थःगु सिथय् च्वंगु खुद्यां, सिमा, बुँ फुक्कयात ध्वस्त यायां नाशया प्रगति क्यना च्वनि । भीत जा थव 'प्रगतिशीलता' भित्ने मडु । भीत जा उगु खुसि बा धः (Canal) या प्रगति उपयोगी व उत्तम सिद्ध जुइ, गुगु प्रगति यानाः अनुशासित खुसिबाः लः धः (Canal) बाः ववं थःगु निखेया सिथे यागु बुँ, सिमा फुक्कयात माक्व लः त्काः 'सुजलां सुकलां शस्य श्यामलां' याना यंकइ, अर्थात् सिमा, बुँ फुक्कयातं वाउंसे च्वंका फल सयका अन्न इत्यादि जांयका शान्तिपूर्वक समृद्धिया सृष्टि याइ ।

आः भी प्रगतिशीलवादी दाजु किजापिसं विचार यायगु समय खः कि थःपि गज्यापि प्रगतिशीलवादी खः, वर्षाया साम्हाः खुसिचा जक ला ? वा अनुशासित लः धः (Canal) खः ?

यदि भी अनुशासित लः धः थें ज्यागु प्रगति-शीलवादी खःसा अनुशासित जुयत नं भी वर्तमान प्रगतिशीलवादो जुजु श्री ५ त्रिभुवनया अनुशासन्य् च्वनाः राष्ट्रया उत्थान याय्नु ! जय नेपाल !

* नारी समाज व शिक्षाया सुलभता *

कुमारी कुसुम, बुटौल ।

थौं म्हीगु देशया नारी समाज व शिक्षाया विषय यक्को हे शोचनीय अवस्थास थ्यने धुंकल । छाय धासा म्ही नेपायापिं मिस्त विशेष लिपा लाना च्चंगु खँ म्हीसं यथार्थ स्यू । थुके छुं सन्देह महु । तर थौं नारी शिक्षा व अमिगु आवाज नं कप्र मजू । भाषण बी फुपिं नं आवालं दु । साथे भाषण बीपिनिगु संख्या बढे जूसां तभि छुं ज्या यायेत थाकुनि ।

खजा देश निर्माणे न्हापां नारी समाज हे बल्लके मा । हानं नारीत हे शिक्षित ज्वीके मा, अले हे तिनि देशया परिस्थिति बां लाना वै । केवल भाषण बी फु धका फूँइ फांयू यानां म्ही देशया नारी समाज भिना जिया वइ 'धायेगु थ्व नं छगू असंभवगु हे खँ खः ।

म्हीगु देश गयू यासा निर्माण ज्वी धैगु विचार-नीय खँ खः । असभ्य तालं छकोलं युरोप व पाश्चात्य देशया सभ्यता कया म्हीगु देश निर्माण याये धैगु खँ म्हीगु देशो दुष्कर । गथे स्वप्नस सम्पति प्राप्ति ज्वीगु ख, व थें हे जक ज्वी ।

म्हीगु देश छगू धर्म प्रधान देश खः । धार्मिक मजुसे छकोलं परिवर्तन याये, परिवर्तन हे जक मा धयागु खँ बहे म्हगसे प्राप्त जूगु धन समान ख । म्हीगु प्रत्येक चाल चलन, वने च्वनेगुली हे धर्म दु । धर्म दिनां युरोपया सभ्यतां जक भिं केगु दुष्कर खनेदु ।

थौं म्ही नारीत न्हाय मसपिनि व्वायू हथायू धाथें जुया च्वन । गन कि थन दँ बदँ पिदँ खुदँ तक्क शिक्षाया नामो निशान हे महुनि पिसं थौं छकोलं युरोपया सभ्यता हया नारी समाज भिकेव शिक्षित

याये धयागु थ्व खँ कठिन गु खः ।

छम्ह निम्ह सिया योयो थें ज्वी दत धायेवं फुक्क नेपालया नारीते योयो थें याये दै मखु । थुकी यक्को विचार याये मागु खँ दु । छम्ह निम्ह सित स्वतन्त्र जुल । अमित समाज सेवा, देश सेवा यायेत धका हे तोता बिल का । अथे तोता बिरु धायेवं हे छकोलं युरोपया सभ्यता हया मिजंत नापं लहा ज्वना पाचिना न्हिला न्हिला लें वन धासा थौं म्हीगु समाजया प्रत्येक नारीतेत छु सकल मांभौ दाजु किजापिसं अथे याके बीला ? अवश्य बी मखु । हानंजित म्हीगु समाजया ध्वगीगु पुलांगु चाल चलन, रिति थिति जक यो धयागु थ्वनं मखु । मिसातेत सदां हे मिजंते पालितया धू हे याना तये, सदां मिजंते दासी हे जुया च्वने मा धयागु थ्व नं मखु । जिगु ध्येय थ्व खः कि यदि म्ही नारी समाज शिक्षित हे यायेगु इच्छा दु धयागु जूसा न्हापां सकलसित मां-बौ पिसं शिक्षानिं प्रदान यात्रेगु कोशिश याये नु । थौं कन्हेया मां-बौपिं न्हापायापिं थें कट्टर शिक्षा विरोधी मजुई धुंकल । गथे काय पिन्त शिक्षा बीगु खः अथे मब्जूसीं थ्वनिं अमिके भाव मन्त । गथे कि मिसात आख सयेव बोक्लो बिद्या आदि कुबिद्या सइ धैगु तर थ्व भाव ला दु आख सयेव मिजंत नाप चिट्टी वहरा दोहरा याई धैगु । तर दहे दसां तबि म्हायू मस्तेत नं बिद्या स्यने हे मा धका धापिं हे थौं आपा दया वल ।

थौं यागु म्हीगु समाजे यक्को हे सिथिलता खने दु । मज्वीगु हे नं गयू ? म्ही मस्ते थः तता क्येदँ हे मिले मजू । छम्हस्या मां-बौ नं थः म्हायूया मती

बोधे यत्थे यासा मेम्हसिया मां-बौम्हेस्यानापं डाह
ज्वी, कुनु कुनु तं पिहां वे धुंकी । उकिं न्हापां थः
छँया गृह कलह नि मदेका प्रथम थः छँनि मिले
ज्वीनु । थः छँ हे न्हापां मिले जुया सहलह याना
गृह-संघ दयेकेनु । अले भोसं पिने नं या वने फै ।
मखुसा छँ मां-बौपिसं 'याकनं थ्व म्हाय् मचा छम्ह
सित नि... धासा न्हाय्पया आनन्द ज्वी, धायेके
माले धासा छु भोसं समाजया सेवा देशया सेवा
याये फै ? थगु छँ यागु हे सेवा याये मफुपिसं
देश सेवा याये धैगु छु माय् विलिचां त्यप घय् ज्वी थँ

मजू ला ? धात्थें मां-बौया नं न्हाय् तथा थत नं
शिक्षा प्राप्तयाना देश नं सेवा याये दत धासा भोत
समाजे नं न्हाय् च्वं, देश सेवा नं याय दै । 'सर्वोपकारं
जगतो हिताय ।' थुकी हे जक भो नारी समाजया
हित सुख ज्वी । भोपिं न्हापा थँ छँ ज्याय् जक नं
वेस्त जुया च्वनेगु थ्व नं समय मखुत । छुं न छुं
समये शिक्षा लाभ यायेगु भोगु कर्तव्य खः । समाज
थुकथं जुल धासा नारी शिक्षास शुलभता दइ
समाजया नं उन्नति ज्वी । नारी सेवा नं याये फै ।
बस !

बौद्ध-जीवन

श्री—अनन्त रामचन्द्र कुलकर्णी

बौद्ध-जीवनयाः तात्पर्य विकसित-जीवन, आर्य-
जीवन वा श्रेष्ठ-जीवन खः । सुनां भगवान् बुद्धया
उपरि श्रद्धा तई वा भगवान् बुद्ध यात थः शास्ता माने
याई उमित बौद्ध धाई । थुकीया अभिप्राय थ्व खः
बौद्धपिसं भगवान् गौतम बुद्धया जीवन यात
आदर्श जीवन माने याई । अतः गौतम बुद्धया
जीवन गुज्यगु हानं व आदर्श गुज्यगु खः ? थ्व प्रश्न
विचार याय्गु स्वाभाविक खः ।

वास्तवे मनुष्य छम्ह विचारशील प्राणी खः ।
मनुष्यं मनन याई थ्व हे उकीया धात्थें यागु व्याख्या
खः । थ्व दृष्टीं प्रत्येक मनुष्य थःगु विचारया त्वांय्
(पुञ्ज) खः । वाणी मनुष्यया विचार प्रगट याय्गु
छगु साधन खः । मनुष्यया सच्चागु विचार वहे
ज्वी गुगु वाणी द्वारा वयागु आचारे वै । थुकीया
अर्थ थ्व खः कि मनुष्यया वचन व आचरणे
मेल व सुसं बद्धज्वी माः । सन्त तुकारामं धया तलः—
—“सु थःगु वाणी अनुसार ज्वी, व वन्दनीय

खः” थ्व प्राक्कथनया नाप आः भोसं खनि कि भगवान्
गौतम बुद्धया जीवन गुज्यगु ? थ्व खँ यात भोसं
स्पष्ट याय्मा कि गथे आकाशे व्रया च्वं पिं पंक्षि
तय् लँ खनेगु कठिन खः । अथेहे भगवान् बुद्धया
जीवन यात लनेगु कठिन खः अयसां भोसं वसपोलया
जीवनयात सीकेगु प्रयत्न याय् ।

भगवान् बुद्धं सिंहनाद याना आज्ञा दय्कल—
न्यनातैगु खँ विश्वास यांय्मते, परम्परा यागु खँ
विश्वास याय् मते । आपा सियां थुकी यात मानेयाः
उकिं थ्व खः थथे माने याय् मते । केवल छंगु धर्म
ग्रन्थे छुं खँ च्वैतगु दु व सत्य खः—थथे माने याय्
मते । केवल छँ धर्मगुरुं छंत छुं धागु दु व सत्यखः
—थथे माने याय् मते । छं थःगु स्वतंत्र बुद्धि विचारया
अले गुगु खँ छंत सद्विवेकं बुद्धिया जोःगु खः अले व
केवल छंगु निति मखु प्रत्युत्त विश्वया निति कल्याण
कारी खः, उकीयात ग्रहण या, हानं वयानिति थःगु
प्राण तक अर्पण याय् नं तयार जू ।”

न्होने भगवान् बुद्धं धया विज्यात—‘केवल जि

धाल धाय्व जिगु खँ यात छं ग्रहण याय् मते उकी
यात थःगु बुद्धि पारख याना सो” तथागतं धया
विज्याइ—

“तापा च्छेदाच्च निकषात् सुवर्णं मिव पंडितः ।

परीक्ष्य भिक्षवो ब्राह्मं मद्रचो नतु गौरवात् ॥

धुज्यगु उद्धार, भव्य व भय रहित वाणी छंतः
शायद् हे गतं पावे ज्वी । थ्व घोषणा बुद्धं मनुः तयत्
परस्परा व ग्रन्थ-प्रमाण्यं मुक्त याना विज्यात । वस-
पोलं धया विज्याई—“हे मनुष्य फुक सुखया गुगु
प्रकाश खः व छंगु हे लहाते दु उकीया निरिति छं
सुयाके नं निर्भर ज्वी मागु मखु ।” भगवान् बुद्धं
केवल घोषणा जक याना सूम्क च्वना विज्यागु मखु ।
वसपोलं राज्य सुख यात छखे वान्छ्वया भिक्षा-पात्र
लहाते ज्वना, ४५ वर्ष तक अविश्राम अकिंचन व
भयरहित वृत्ति चाहिला संसारे धर्मया साम्राज्य
दय्का विज्यात । बुद्धं थःगु विचार धारा द्वारा मनुष्य
पित संसारे स्वयम्भू स्थान बिया विज्यात । थ्व
बुद्धया त्याग अपूर्व खः धका मधाई म्ह सु ? मनुष्य
सुं मेम्ह व्यक्तिया शक्तिया म्हितेगु ज्वलं मजुसे
स्वयं थः स्वामि खः,—थ्वहे बुद्ध शासनया सार खः,
“नरं यात धासा नारायण ज्वी”—थ्व हे बुद्ध-शिक्षा
खः । थ्व हे बुद्ध या पाखें संसार यात अमर देन खः ।
वास्तवे उगु समये मनुः तय्सं रुढि, शुष्कर्त्तक व
मिथया आडम्बर यात हे धर्म माने याइगु ।

धुज्यगु विचार धारा सं सदाचार व आत्म संयम
यात बिल्कुल हे स्थान मडु । बुद्धं संसारे सदाचार
यात मूल्यवान् यात । महापुरुषं अधर्मया नाश धर्म
याई; असत्यया नाश सत्यं याई; हिंसाया नाश
अहिंसां याई । थ्वहे नियम अनुसार बुद्धं अधर्मया
नाश धर्म चक्रं यात, [थ्व चक्र प्रगति या चिन्ह खः
छुकीया अर्थ खः मनुःत धर्म पूर्वक वंसा जक सुखसी
मे कथं मखु] धर्म अर्थात् सत्य न्याय नीति यागु

लं । गथे लुसि छीत दौंगा दु; अथेहे जि छिमित भव-
सागरं उखे वनेत धर्मया उपदेश यानागु खः—थ्व
बुद्ध-वचन खः । धर्मयालं मजुसे मनुःपि सुखी ज्वी
हे फे मखु । धर्म नकसां वंम्ह गरीब अमीरया सिवें
सुखी ज्वी । थुकी छुं संदेह मडु । अर्थात् थ्व खँ
यात माने याय् फे कि संपत्ति मडुम्ह मनुः दुखी ज्वी
किन्तु सम्पत्तिया प्रभावं मनुः या जीवन सुखी ज्वी
थथे भीसंमाने याय् मफु । अतः ऐहिक (थ्व लोक
यागु) संपत्ति मनुष्यया दुःख निवारणया छगू साधन
खः । व स्वयं सुखया साधन ला मखु । उदाहरणार्थ
शीत, गर्मी (निभाः) वा वर्षां वचे ज्वीत मनुष्य
पित छें माः । छें या उपयोग थुलि हेखः । व स्वयं
मनुष्यया सुखया साधन ज्वी मफु । मनुष्य गन
न्यायया लं, धर्मया लं, नीति या लं वनि अलेहे व
सुखी ज्वी, अन्यथाः मखु । अतः भगवानं मनुष्य
पित धर्मया लें वनेगु प्रेरणा बारम्बार याना विज्यात ।

धर्म नकसां वनेगु अःपुगु ज्या मखु । मनुः त
तलवारया धारं वनेफु, धर्मया लं वने मफु । धर्म
वनेगु माने पूर्वया संस्कार नष्ट याना मन शुद्ध
याय्गु । वास्तवे सम्पत्ति निगू प्रकार यागु दु । छगू
शारीरिक वा थ्व लोक यागु (जागतिक) सम्पत्ति,
मेगु मानसिक सम्पत्ति । जागतिक सम्पत्ति अर्थात्
धन, पुत्र, बान्धव इत्यादि । मानसिक सम्पत्ति अर्थात्
मनुष्य या मने च्वं च्वंगु पूर्व संस्कार । यथार्थ मान-
सिक संपत्ति छगू तः धंगु मानसिक रोग खः । जि
हिन्दू, छ मुस्मा; जि थ जात (ब्राह्मण) छ क्वजात
(अब्राह्मण); जि वैदिक, छ अवैदिक; जि ईश्वरवादी,
छ अनिश्चरवादी थ्व फुक मानसिक सम्पत्तिया उदा-
हरण खः । जागतिक सम्पत्ति गुगु प्रकारं मनुष्यया
विकासे छगू बाधा खः मानसिक सम्पत्ति नं उगु हे
प्रकारं वया अबनतिया छगू कारण खः । उकिं जि
छम्ह शुद्ध-मानव खः,—गुबलेतक थथे व मनुःया

आत्म-विश्वास है मखु, अबले तक व शुद्ध जुल—
थथे भीसं धाय् मफु। थवहे कारणं बुद्ध-शासने शुष्क
तर्क यात भ्या भचा हे थाय् मदु। उकिं थव संसारया
सुं निर्माता दु ला मदु—थुज्यगु शुष्क तर्कवादे भग-
वान लिप्त मजू। वसपोलं धया विज्याई “थथे
मनेया कि छम्ह मनुः विशाल बाणं कया मरणोन्मुख
जुया च्वन। थुज्यगु दशाय् छम्ह वैद्य वया थाय् बल
व बाण लिकाय् गु प्रयत्न यात। किन्तु थुज्यम्ह वैद्य
यात व मनुखं धाःसा कि जिं अबले तक थव बाण
लिकाय्के बी मखु, गुबले तक जिं मसी कि थव सुनां
कय्कल, छाया कय्कल ? थुज्यम्ह मनुः वया थः दुःखा
नापं हे मृत्यु याके वीन व वया दुःखा दूर ज्वी मखु
अतः भगवानं धया विज्यात कि बाण सुनां कय्कल-
थव प्रश्न निरर्थक तथा हानी कारक खाः। दुःखाया
कारण सीका उकीयात हे नष्ट याय्त कटिबद्ध ज्वीमा
थव हे भगवान्या संसार यात अमर संदेश खाः।
दुःखा व दुःखां मुक्ति थव हे बौद्ध-धर्म खाः। दुःखां
मुक्तिया माने परम सुखया प्राप्ति। अतः बुद्धं धया
विज्यात—“निब्बानं परमं सुखं”

भगवान बुद्धया विचार धारां हे थौं संसार यात
तारे याय् फै—थव निर्विवाद खाः। इश्वरं थव विश्व
या निर्माण याःगु खाः व वं हे थुकीया नियंत्रण याई
थव विचार धारी मनुष्यं थःगु जिम्मेदारी (बुद्धिया
प्रयोग) मे पित मिया, स्वयं निरंकुश ज्वीत वाध्य
ज्वी। “देव तारी, देव मारी” थुज्यगु विचार धारी
मनुष्यं थःगु उद्धार याय् फै मखु। यदि इश्वरं हे फुक
याःसा भीतला छुं याय्गु हे आवश्यकता मदु। थुकिं
मनुष्य निस्क्रिम ज्वी व सदानं थुज्यम्ह इश्वरया
कठपुतली (म्हि तेगु न्ह्यबोः) जुया च्वनि। हानं
मोक्ष व शान्ति धैगु हे निरर्थक ज्वी। मनुष्य मुक्त
ज्वी थुकीया अर्थ हे थव खः कि मनुष्य छुं व्यक्ति व

शक्ती भर मकासे आत्मवशी ज्वी। गुम्ह आत्म
वशी खाः व गथे मेपिके निर्भर ज्वी ? अतः परवशता
दुःखा खः आत्म वशता सुख खः—थवहे बुद्ध वचना
मृत खः। उकिं हे भगवान् बुद्धं चित्त शुद्धीयात जोर
बिल। तथागतं धया विज्यागु दुः—

‘सब्व पापस्स अकरणं, कुसलस्त उपसम्पदा।

सचित्त परियोदपनं—एतं बुद्धान सासनं ॥

अर्थ— पाप मयाय्गु, पुण्य संचय याय्गु व थःगु
चित्त शुद्ध याय्गु—थव हे बुद्ध पिनि शिक्षा खाः।
संत तुकारामं नं चित्त शुद्धी जोर व्यूगु दु—
वसपोलं धाईगु कि।

—थःगु चित्त शुद्ध याय्गु—फःक सियां दण्डवत
याकेगु जूसा”

चित्त शुद्धीया निनि मनुष्यपित सदाचारे हे ध्यान
बीमा अतः सदाचार बौद्ध-जीवनया जग खाः पंच
शीले धया तःगु दु।

१ जिं प्राणि-हिंसां विरत ज्वीगु शिक्षा पद ग्रहण
याय्।

२ जिं मविकं मकाय्गु शिक्षा पद ग्रहण याय्।

३ जिं व्यभिचारं (काम मिथ्याचारं) विरत
ज्वीगु शिक्षापद ग्रहण याय्।

४ जिं ह्ये के गुलिं विरत ज्वीगु शिक्षापद ग्रहण
याय्।

५ जिं एला आदि अमलं विरत ज्वीगु शिक्षा-
पद ग्रहण याय्।

पंचशील अनुसारं वनेगु व वंकेगुली प्रामाणिक
प्रयत्न याय्गु हे धाथें यागु बौद्ध जीवन खः व थुकीं
हे भीसं थःगु जक मखु समस्त विश्वया कल्याण
याय्फु—थुकी भ्याः हे संदेह मदु।

वै ?

मनूतयसं वयत् वै धका धाई ! धाथें व च्वनं
वै थे हे न तुं । म्ह शिथिल व श्रान्त जुई धुंकल ।
भ्वाथःगू लनं फिना तल । तुतो लाकां छपां नं मदु ।

छु उद्वेश्यं वै थःगु जीवन यात न्ह्योने ध्वाना च्वन
सुना नं धाय् मफु । सम्भवतः देवं नं ।

यौवनया दिव्य द्वारे वै तुति तःगु दु । द्दर्हां वने
बाकी दनी । वनेहे मानी । किन्तु सुनां स्यू, वया
हृदयया आनन्द व यौवनया उमंग गन वने धुंकल ।

न वयत् नय्गु वास्तादु, न द्यनेगु, न च्वनेगु ।
सुनानं छुं व्यूसा नल—मखुसा मुम्क थःगु लं काल ।
रुवा न्ह्याबले नं म्लान, किन्तु ख्वगु सुनानं मखां !

× × × ×

याकचाहे खल्लहाई । सुनापं नं न मतू । थ्व गामे
व वःगु गोनु दय् धुंकल । सुनानं मस्यू, व गनं वल,
छाय् वल ! खेबले सुं भिम्ह थें च्वं ।

थःगु चीधंगु हृदयेछु विषाद व वेदना कया व
जुया च्वन थ्व वंहे जक स्यू ।

× × × ×

छन्हु—

स्रन्ध्याकाले मनूतयसं वयत् घाटे ख्वया च्वंगु खन ।
छुं धयानं च्वन, किन्तु सुनानं मताः ।

वया न्ह्याःने छम्ह मृत-प्रायः युवती दु । सी धुंकुम्ह
थें । व उस्त सुन्दरी न मखु, तर असुन्दरी धका नं
सुना नं धाय् मफु । वैगु थासे वनेत सुयां साहस
मदु ।

भाईचन्द्र प्रधान, विशारद

गोनुया पश्चात् व हानं खने दत्त ।
वं रुके रुके जुया ख्वया धया च्वन ।
मनूतयसं थुलि न्यने फतः—

“गुरुया..... न्ह्यने जित... छं... छं... पसूकां-
चिना... धाल... दाई ! ... छं पाफया ... धाल... जी,
जि आजीवन... छ नाप हे... च्वने । अले... अले हानं
थौं ?... थ्व... छु ?”

छक वं व तापागु क्षितिजया क्षेणगु रेखा पाखे
स्वतः । किन्तु शुन्य दृष्टि, निराकुल व व्याकुल
मिखां ।

मिखाय् ख्वभि दु, ख्वाले मलीनता छु, व स्वरे
कम्पन । तर... छुथ्व... थ्वहे... ख... छंगु प्रण ? ...
हानं थौं... थौं... नाप लातनं ...

थज्यागु अवस्थाय् । ... छाय् ? ... छाय् ? ...
व सीम्ह यात आलिगन यात । मनूतसें खन, व
अथे हे च्वना च्वन, ग्गु घंटां निसें ।

× × × ×

कन्हे खुनु—

मनूतसें खन, निम्हंवे पत्ता । सुनां स्यू, निम्हं मेगु
संसारे हानं नाप लाय्त वन ज्वी । निम्ह अनन्त
शान्तिया निंति छथाय् वन ज्वी, निम्ह हानं आजीवन
छम्ह जुयाच्वनेत क्षितिजया उगु पारो वन ज्वी ।
सुनां स्यू, गन वन ?

छम्हसिनं धाल, प्रेमीपिं खाः, मेम्हं धाल, महा-
नपिं खः । हानं मेम्हं धाल वंखाः । तर सुनां स्यू,
उपयुक्त खाः ।

भगवान् बुद्धया उपदेशः

भदन्त आनन्द कौसल्यायन

“भिक्षुपिं संसार जले जुया च्वन । रागाग्निं जले जुया च्वन, द्वेषाग्निं जले जुयाच्वन, मोहाग्निं जले जुयाच्वन ।” थनी नीन्यासः इं दय् धुंकल भगवान् बुद्धं थः भिक्षुपिन्त उपदेश विद्या विज्यासे थ्व खं धया विज्यात । अले छु ले, संसारे छ्बया च्वंगु मि थथेहे छ्बयाहे च्वनीला ? मखु, भगवान् बुद्धया अमृत बाणीया प्रभावं थ्व छनु अवश्य शान्त ज्वी ।

मनुः तय्सं भगवान् बुद्धया पाखें ओपालं द्वीमदु छ्त्री मदु खं सीकेगु मनकामना यांगु जुल । संसार मुनां दय्कल, गुवले दय्कल ? इत्यादि । वसपोलं थुज्यगु प्रश्नयात छ्खे चीका विज्यात । वसपोलं आज्ञा ज्वीगु थथे—“भिक्षुपिं, गथे कि सुं छ्म्हेसित वीषे थुनातःगु बाणं कल, उया पासां तथा थःथिती पिसं वयात बाण लिकाइम्ह वैद्ययाथाय् ज्वना वन । किन्तु वं धासा कि, जिं उवले तक थ्व बाणलिकाय्के बी मखु गुवलेतक थ्व बाणं कय्कुम्ह मनुः या बारे सीका काय् फै मखुकि व छु जाति याम्ह खः, वयागु रङ्ग गुज्यगु खः, व गुगु किसिम याम्ह खः, अले भिक्षुपिं, व मनुःयात थ्व खं यागु पत्ताहे दैमखु व अथे हे सिना वनि ।”

भगवान् बुद्धं भीत छ्गू छ्गू चीज स्यना विज्यात । दुःखं मुक्तिया विधि । छ्गू लं कयना विज्यात—दुःखं मुक्तिया लं ।

“जन्म ज्वीगु दुःख खः, वृद्धावस्था दुःख खः, मृत्यु ज्वीगु दुःख खः । इच्छा पुर्ण मज्जीगु दुःख खः ची हाकः याना धाःसा थ्व फुक दुःखहे दुःख खः । थ्व छ्गू सत्य खः कि संसारे छु गुगु दु व फुक अनित्य खः परिवर्तनशील खः, फुना वनिगु खाः । गुगु अनित्य मखु, परिवर्तनशील मखु, फुना वनिगु मखु, उगु दुगु

हे मखु । छाया धाःसां फुक अनित्य खः, उकिं फुक असन्तोषपूर्ण खः । अर्थात् दुःखमय खः ।

छु गुगु दुःख म्नीसं भोगे याना गु खः व सुं परमात्मा वा खुदा वा ईश्वरं दय्का तःगु खलाः ? मखु । छु व सुं परमात्मा, खुदा वा ईश्वरया भक्ति याना जक मदैगु खला ? मखु ।

बुद्धं मनुःतय्त प्रार्थनाया समर्पण याय्त धया विमज्या—खः, वसपोलं ध्यान व चिन्तन याय्गुली अत्यन्त बल विद्या विज्याःगु दु ।

छु थ्व दुःख गुकीयात म्नीसं चानं निहनं भोगेयाना च्वना छुं कारण मदैकं थथेहे दया वया च्वंगु ला ? मखु, बुद्धं प्रतित्य-समुत्पादया नियमया व्याख्या याना विज्यागु दु । थ्व जूगुलिं थ्व ज्वी, थ्व मज्जुगु लिं थ्व ज्वी मखु, गथे दुरु दुगुलिं धौः दै, दुरु मदुगु लिं धौः दैमखु । अथेसा थ्व दुःख गथे दतले ? थ्व म्नीगु अज्ञानं म्नीगु अविद्यां म्नी थःगु तृष्णां म्नी थःगु लालच (जीवन पिपासा) या कारणं दया च्वंगु खः ।

छु थ्व दुःख थः थः मं हे समाप्त ज्वी ला ? मखु । अले छु थ्व मदै वने फै हे मखुला ? थ्व मदै वने फै । बौद्ध-धर्म निराशा वादी धर्म मखु । निराशा वादं धाई कि दुःख दु, उकिं मुक्ति मदु । किन्तु बौद्ध-धर्म धयाच्वन कि दुःख दु हानं उकिं मुक्ति दु ।

अले थ्व गथे मदै वने फै ले ? अज्ञान यात मदै कल कि थ्व मदै वनि; तृष्णाया क्षय जुल कि थ्व मदै वनि ।

म्नीपिं थ्व विचार याई अले दुःखी ज्वी कि हाय म्नीगु इच्छा पूणे मज्जु । व ला पूर्ण ज्वी फैगु हे मखु । उकिं म्नी निंति थ्व आवश्यक खः कि म्नीसं थःगु इच्छा यात थःगु अधिने तेगु स्यने ।

नय् पित्याम्हेसिनं यदि थःगु पित्याः छे छे गु इच्छायाःसा थ्व तृष्णा मखु । नाङ्गा म्हे सिया यदि वस्त्रया इच्छा याःसा थ्व तृष्णा मखु । किन्तु यदि सुनानं कतपित थुकीया छु प्रभाव ज्वी उकीया वास्ता मयासे नाफाया लालचं अन्नया बोरा कि बोरा जँय् चिना यंकी, कापः थानका थान मुंकी धासा थ्व तृष्णा खः, थ्व तृष्णा हे भोगु दुःखया कारण खः ।

थ्व तृष्णा गथे मदै वनि ? थुकीया नितिं भीसं थःगु जिन्दगी यात थुज्यगु ढंगं हना यं के मा कि भोगु चिन्तन भोगु वाणी व भोगु कर्मया उपरे तृष्णाया प्रभाव कम ज्वीमा, गुलि फत उलि व दिन प्रति दिन म्हे जुजुं वनेमा ।

थ्व गथे ज्वी ? सम्यक्-दृष्टि द्य कल धाय्व सम्यक् सङ्कल्प यात मने स्थान त्रिय्व, सम्यक्-वचन लहाय्व, सम्यक्-आजीविका द्यकेव, सम्यक्-व्यायाम याय्व, सम्यक्-स्मृति द्यकेव, सम्यक् समाधि प्राप्त याय्व । थ्वहे खः, आर्य अष्टांगिक मार्ग—दुःख यात मदय्केगु लँ । थ्व हे मुक्तिया महामार्ग खः । मनुष्य-जाति ज्ञान व सदाचार यागु गुगु धात्थे हे दक्षिणे उच्चगु आदर्शया कल्पना यागु दु, व थ्व हे खः, थ्वहे खः ।

बुद्धया उपदेशानुसार मानव-सेवा यागु जीवन आदर्श जीवन खः, प्राणी मात्रया सेवाया जीवन हे आदर्श जीवन खः, वसपोलया धर्म ज्यामदु-लहाःफुस्तु (निकम्मे पन) या विरुद्धे विद्रोहया भण्डा खः ।

छु भी गुज्यगु प्रकार यागु समाजे च्वं च्वना उकी च्वं च्वं हे तृष्णाया म्हे याना यं के फौला ? तः चोकं हे मुश्कीलं । भीगु फुक समाज च्वेः क्वेः यागु दबू खः, आर्थिक (ऊँच नीच) असमानता यागु छगू ढाँचा खः । बुद्धं स्यना बिज्यातः फुक मनुष्यपिं समान खः, ब्राह्मण छगू पद काः छुं जाति मखु, छगू दर्जा बा छुं जन्म सिद्ध अधिकार मखु । जन्मं

न सुं ब्राह्मण ज्वी न सुं शुद्र; कर्म हे मनुष्यपिं ब्राह्मण ज्वी कर्म हे शुद्र । तृष्णाया क्षयया नितिं छगू थुज्यगु हे समाज मा छुकी जात-पातया च्वेः क्य धैगु मदु ।

हानं, दरिद्रता हे पापया मूल खः । बुद्धं कना बिज्यात कि दरिद्रतां हे खुंज्या यात जन्म बिल । भीगु तृष्णाय् म्हे ज्वी थुज्यगु हे समाजे च्वना गुकी सुयां नाप छुं व्यक्ति गत सम्पत्ति म दै । भीगु तृष्णाय् म्हे ज्वीफै संघया शरण वन धाय्व ।

भगवान् बुद्धं व्यूगु थुगु शिक्षापद खः कि भीसं गुगुं बुद्धि विरो-धी खँ यात सुं परमात्मा वा आत्मा यात करवरं माने याय् म्वा ; कि छुं चीज यातनं नित्य सदां तुया च्वनिगु माने याय्गु छगू स्वांग खः कि प्रार्थना व यज्ञ बेकार खः मनुष्यपिसं थःगु मुक्ति या नितिं केवल थःगु हे उपरे भरोसा याय्मा, गुगु शिक्षापदं गुबले शस्त्र बलया सहारा मका, हानं शीघ्र हे सारा संसार भर फौले जुल हानं थौं नं संसारे आपालं जन पिसं माने याना च्वन ।

भगवान् बुद्धं थःगु धर्मया उपदेश उगु समये विया बिज्यागु खः गुबले कि मनुः तेयसं विज्ञानयासिवे धर्म यात तः धं समझे जुया च्वं गु खः । किन्तु व-सपोलया धर्म थौं नं व हे प्रभाव तथा शक्ति दु गबले कि मनुः तेसं विज्ञान यात धर्मया सिवे तः धं समझे जुया च्वन ।

अ० - गणेश बहादुर

धर्मोदय सभाया न्हू सदस्यापि

श्रीमती पूर्णकुमारी, श्रीमती मदनकुमारी,

श्रीमती बालकुमारी

थथे हे भी 'धर्मोदय' सभाया सदस्य जुया बुद्ध शासन-भाषा-समाज, इत्यादिया उन्नति याय्गु सकल धर्म प्रेमी, व देश प्रेमी पिनिगु कर्तव्य खः ।

लेखक ज्वीतला ?

भिक्षु अश्वघोष

अखबार पत्रिका लोके पला तईपि नवक लेखकत आपासियां थःमं निर्माण यानागु छुं रचना बा कहानी, अखबारे बा पत्रिकाय् प्रकाश याकेगु आशा-या सीमा मद्दु धैगु पत्रिका-कार्यालये न्हिया न्हियं वैचनीगु पौ संख्यां सी दु। तर थःमं दय्कागु रचना गुगु पत्रिकाय् छ्वयागु खः उगु पत्रिकायात योग्य जू मजूया बारे लेखकं थ्वीके मफु, अथवा पत्रिकाय् प्रकाश याय्त योग्यरूपं च्वया तः मतः या बारे बाँलाक होश मद्दु। न्हा थेहे जूसां व लेख सम्पादकं भार कया प्रकाश याय्मा धैगु अमि विचार खः।

लेख छगू कला खः। उकिं लेख रचना याय् बले छुं नीति रीतानुसारं च्वय्गु अभ्यास यायमा। अथे च्वय्गु अभ्यास मरेकं मसि, भ्रं व कलम दय्वं न्ह्यामसिनं लेख च्वय् फेमखु। थौं साहित्य लोकया च्वकाय् थयना च्वपिं ग्रन्थकर्ता तय्गु जीवन-चरित्र स्वया यंके बले, अमिगु जीवन आरम्भजगु दुष्करगु लें बना तिनि धैगु सीदु। उगु बखते अज्यापिसं च्वै तःगु लेखत सम्पादकया थवपु थले भर्तिजु वन। एज्सांनं लेख च्वेगुली लिमच्यु। दँ बदँ अथेहे उःसाह याना लेखत च्वःगुया फलं थौं छम्ह लोकप्रकट ग्रन्थ-कर्ता धाय्का च्वं च्वन।

“सह याय्गु लेखकया जय-लक्षण” धका छक्व “उर्सुला ब्लुम” धैम्ह सुप्रसिद्ध अंग्रेजी ग्रन्थ कर्तानी छम्हसिनं यागु प्रकाश खः थवजा आधुनिक लेखक तय्त महान् आदर्श मज्जी धैगु छुं शंका मद्दु। थःगु रचना छकनिक अखबारे बा पत्रिकाय् प्रकाश मयात धका अधैर्य जुल धासा थःगु मनोरथ गबलेंहे पुरे

ज्वीमखु। लेख पत्रिकाय् छापे मजुल धका सम्पाद-कया प्रति असन्तोष, बा अपसन्न मयाय्गु छगू तधंगु गुण खः। लेख प्रकाश मज्जीगु सम्पादकया दोष मखु कि लेखक तय्गु रचनाय् छुं द्रुंगु बा अंग अपूर्ण जुया खः। थः थःगु लेखत प्रकाश मजू धका अधैर्य ज्वीपित धैर्य बढे ज्वीगु रसात्मक कथा “कार्टरयिट टिम्स” धैम्ह अंग्रेजी ग्रन्थ कर्ताया चरितं छत्वा चा तिपे याना थन तय तेना।

कार्ट रयिट टिम्स धैम्ह थौं अंग्रेजी कहानीया लोके च्वे थयना च्वन। व थथे उच्चस्थाने थौं थयना च्वं सानं सन् १९३६ वर्ष ला कहानि बा लेखया लोके छम्ह फवगिं जुया च्वम्ह। साहित्य नाप ल्वाल्वां जीविका याना च्वम्ह टिम्स १९३६ साले कहानि निपु स्वपु रचना याना पत्रिका निगू स्वंगूलि प्रकाशनार्थ छ्वया बिल, प्रकाशनं जुल। अनंलिपा थवयासिनं बाँलाक रसात्मक छ्वांतं “छुथांमलागु अवस्था” या छ्यौं तया कहानी छपु च्वया लण्डने छगू पत्रिकाय छ्वया बिल। थव कहानी पत्रिकाय् छ्वया निन्हु दुखुनु वयाथाय् न तुं ल्यहाँ वल। अनं लिपा वहे “छुथांमलागु अवस्था” मेगु पत्रिकाय छ्वया बिल। अनंनं प्यन्हु दुखुनु वया थाय् न तुं ल्यहाँ वल। थथे प्रतिक्षेप जुल धका उसिमसि मचासे, लिमच्युसे दैनिक अखबार निगू स्वंगूलि छ्वया बिल। तर न्हापा थेन्तुं ल्यहाँ वल। वयागु कहानीस छुं द्रुंगु दु ज्वीमा धका हानं हानं संशोधन याना मासिक, सप्ताहिक पत्रिकाय् छ्वया बिल। न्हाक्व परिश्रम याःसानं न्हापा गथे अथेन्तुं ल्यहाँ वैगु।

टिम्सं च्वःगु मेमेगु कहानी व निबन्ध पत्र पत्रि-

काय प्रकाश जू। “छुथां मलागु अवस्था” छुथोदुगु कहानी जक सु छम्ह सम्पादकं हे स्वीकार मयागु वयागु न्ह्यपुयात पहेलि जुया च्वन। कारण सीके मफुत। ए जूसानं थव कहानी पत्रिकाय न्हागु याना नं छापे मयासे मज्यु धका भं भं संशोधन यात। चीहाक नं यात। हानं पत्रिकाय छवया बिल। तर छवःगु डाकं हे ल्यहाँ वैगु। लण्डने दक्व अखबार व पत्रिकाय व कहानी छवया बिल। मेगु छगूहे पत्रिका बाकि मदे धुंकुस्येलि वं छुविचा यात। आ थव कहानी यात आराम बी माल धका आलमारी दुने छथाय तया तालं ग्वल। उबले महायुद्ध नं दुगु जुया च्वन। महायुद्ध सिधेका गुलिचां मदुबले सफू पसले वना कहानी Novel सफु निगू स्वंगू टिमसं न्याना च्वनेगु थाले यात। च्वना स्वयं धुनेवं वयागु न्ह्यपुई कहानीया न्हूगु रूप लक्षण च्वं वल। वं श्रुतीका कालकि कहानी धैगु थुगु रूप च्वेमा। काचा काचां आलमारी च्वंगु थःगु “छुथांमलागु अवस्था” कहानी पिकाळ। यथोक्त वं स्वःगु कहानी सफुलि कहानीया रूप गेदुगु खः गुलि प्रमाणं कहानी च्वै

तःगु खः अथेहे थःगु कहानीनं चीहाक याना उचितगु बचन नं तया बिल। उलि संशोधन याय् धुनेवं हानं टाईप याना पत्रिकाय छवया बिल। छवया निगू हप्ता हे मदु वं व कहानी पत्रिकाय प्रकाश जुल। वयात चेक् छकूनं पुरष्कार प्राप्त जुल। “छुथां मलागु अवस्था” प्रकाश याकेत ग्वद बिते यात फिस्वदं मयाक आलस्य मचासे सफल कया तिनि त्वतल। व कहानी २४८ निस व पी च्याक्व तकनं सम्पादक तय्सं प्रतिक्षेप यात। लेख च्वेत भवँ व डाकखर्च जक हे सिलिन् १८ गू खर्च जुल। ईन्ह्याक्व बिते जूसां न्हाक्व ध्यवा खर्च जूसानं थःगु मन कामना पुरे जूगुलि टिम्ल सन्तोष जुल।

वथेन्तु पाठकपिनिगु साहित्यया मू अनर्घ धैगु समझे जूसा सम्पादक तय्सं न्हाक्व प्रतिक्षेप याना हःसां मेमेगु दक्व पत्रिकाय थःगु लेख छवया बीगु अशल। तर दँ वदँ बिते ज्वी फु प्रतिफल कायत। प्रकाश ज्वीगु दिन ला छन्हु अवश्य वै न्हागुनं विचा रात्मकं च्वनास्वया आदर्श कायगु पाठक पिसं मती तय माः।

* यः तुइल दँ ! दँ !! *

नेवा दाजु किजा, तता केहेँ पि ! नेपाःदे नेपाली मात्रया खः। नेपाःया पुर्लांगु भाय् “नेवाभाय्” खः। नेपाया निरिति गुलि नेपाली (गोर्खा) भायया उपयो-गितादु उलि नेवा (नेपाः) भाषाया नं दु। थौं नेपाल जातीय नेपाः भाय्या थपाय्सकं अपमान छाय् ? नेपाल रेडिओनं न्हापां प्रजातन्त्र जूगु समये नेवा (नेपाः) भाषां समाचार व कविता आदिया प्रचार याना च्वंगु तर थौं अनं नं जातीय नेपाः भाय्

यात थाय् मबिल। थौं हिन्दी भाषां वक्तव्य बिलं छुं आक्षेप मदु, नेवाभाषां भाषण बिलं थुजागु अव-हेला छाय् ? न्ह्यलं चाय्कादिसँ नेवा दाजु किजापि ! आद्यः त्वीया वल, देना च्वनेगु समय मखत। नेवा तय्सं हे नेवा भाय् यात अपमान याना च्वनेगु थः मां यात लात न केगु मज्जला ? थ्वला धात्येनं थः मां दय्कं कतमांखः। थुकिया फल भिज्वी मखु।

जय मां भाय

भिक्षु अगधम्म

* जिमिगु दृष्टिकोण *

धर्मोदय

ज्वलापासा

१०७०

“धर्मोदय” जन्म जुया ज्यदं फुना न्यादें च्वं
ध्वन। न्यादें फवीतनं तःनु. म्वाल। खुदया जन्मो-
स्वला भारिनकसां माने याय्माधका ध्वया परिवार
पिसं मती तै च्वंगु। तर जन्मं निसे “धर्मोदयं”
प्रभावित मज्जीगु स्यना तल।

ध्वया उद्देश्य हे ध्वकि नेपाल जातीय भाषाया
विकास व देश सेवा याय्गु ; धर्मया उत्थानया बारे
घाय् मागु महु। नाहे धर्म-उदय=धर्मोदय। ध्वईके
छुं राजनीति पक्षपात महु, तर अयुक्तिया प्रतिजक
मैत्री मत। देश, भाषा व धर्म शुधार यायत खः
“धर्मोदय” जन्मजुवःगु। तर जिमिसं जक शुधार
याय्त जिमिके दैवबल महु। सकल देशवासिपिनि
सहयोग व सहायता दसा जक जिमिगु उद्देश्य
क्रियान्वित याय् फै अर्थात् सफल ज्वी।

आथन “धर्मोदय” जन्मया निदानया बारे निगू
वचन पाठकपिनि न्होने तय्गु अत्युक्ति मज्जे च्वं।

धर्मोदय सभा

श्री ३ चन्द्रशम्शेरं नेपालं भिक्षुपि न्याम्ह सित देशं
पितिना छुःमुलिं याना नेपाली बौद्धपिनि नुगलेजक मखु
सारा संसारे च्वंविं बौद्धपिनि नुगले घाः जुया च्वंगु खः।

अनं लिपा सन् १९४४ वर्षे हानं छक्क राजमदं
प्रमत्त जुयान् अन्धजुया च्वंम्ह श्री ३ जुद्ध शम्शेरं
नेपाले दुपिं भिक्षुपिं सकमितं बिना कारणं पितिना
ध्वत।

ध्व हे घटनां याना नेपालया नां बौद्ध विश्वे
अत्यन्त घृणित जुल। ध्वहे वेदनाया फल स्वरूपं
सन् १९४४-३० नोवम्बर स सारनाथे नेपाली भिक्षु-
पिनि व श्रद्धालु उपासक उपासिकापिनि प्रेरणा यानाव
पूज्य चन्द्रमणि महास्थविरया सभापतित्वे “धर्मोदय
सभा” ना मं ध्व संस्था स्थापित जुल। तत्कालीन
वेदना यात लक्षतया सभाया उद्देश्य “बौद्ध-साहित्य
ग्रन्थ सम्पादन याय्गु, बौद्ध विद्यार्थी तय्त छात्र वृत्ति
बीगु व बौद्ध धर्मया लागी मागु तक ज्याखं याय्गु”
धैगु जुल।

ध्वसभा स्थापित ज्वोवं देशया गण्य मान्य
धर्मप्रेमी व देश प्रेमी पिनिगु यथा शक्ति सहायता
सभा प्रबल जुया वल। स्वदं-प्यदं दयवं हे
“धर्मोदय” नामं ध्वहे पत्रिका छगू नं पिकाय् फत।
उगु समय म्हीगु जातीय भाषाया दुर्दशाया न्हाय्कं
पाठक पिनि न्ह्यःने तय मागु महु। राणाशाही तय्सं
नेपाल भाषाया हित्वने फक्क त्वना तैतगु कारणं
अत्यन्त दुर्बल जुया च्वंगु अवस्था। अजागु अव-
स्थाय् ध्व पत्रिकाया जन्मयाना जातीय भाषाया
शरीरेहिनु छपुनिपु बढे जुल। अथवा ध्व छगू
(सुई) इञ्जेकसन् धासां ज्यु। अनं निसें नेपाल
भाषाया महत्त्व बढे जुल धासां अत्युक्ति मज्जे।

“धर्मोदय” जन्म जुसें निसें ध्वया पासापिनं
दया वल ! स्वागत याःपिनं किं च्यास तक बढे

जुल । कलम चले याय सः पिनिगु संख्या नं म्ह मजुया वल । आ “धर्मोदय” या आयु न्यादँ पनीन । तःधिक जुया वल । ध्वला छगू स्वभाव हे खः कि न्हूबले बा मचा वले न्ह्याम्हं ह्यसेदु । सकस्यां मचाया न्यता चुपा नय् मास्ते वः : तःधिक जुया वःलिसे ह्यसेनं मदया वः मय्कानं हः । अथेहे “धर्मोदय” नं न्याद दय् धुं कल । मचा स्वभाव मंत उकिं स्वागत याना च्वपि ग्राहक तय्सं नं मयेका हःगु खने दु । भिच्यासलं गाक्केहे म्ह ज्वी धुं कल ।

पत्रिका छगू चले यायत कमसे कम न्यिदो-खदो ग्राहकत मा । व्यापारी महाशय पिसं विज्ञापन बिया लाभ उठे यासा ग्राहकत म्हसां छुं चिन्ता मदु ।

“धर्मोदय” या ग्राहकत म्ह जूसानं न्याद मछि पाठकपिनि न्होने तय् फुगु आडम्बरया खं खः । आतक “धर्मोदय” यात लेख, कविता, पाठक, ग्राहक व विज्ञापनदाता पिनिगु गुगु सहयोग स्नेह प्राप्त जूगु दु थुकिया लागि जिमिगु पाखें स्वभावतः गर्व दु ।

मचा-खाचा

लंकायापिं मस्त

प्रिय किजा,

छंतः थौं थवलंकायापिं मस्तेगु बारे छगू आदर्शया खं छत्वा चा च्वय त्यना, छंनं लंकायापिं मस्तेगु जक मखु चीनयापिं मस्तयगु जूसां भिगु आदर्श कया देशया हितैषि ज्वी सयकि । आदर्श कया बुद्धि दयकी धैगुनं आशा दु ।

लंकाय् मस्तय् न्यादँ दय्व स्कूले आखः व्वनी । अन शनिचर बार व आईतबार खुनु मस्तेत छुट्टी दु । बौद्ध धर्मया विषये अमित शिक्षा भिक्षुपिनिगु पाखें * आइतबार खुनु प्राप्त जू । उखुनु बिहारे स्कूळ दु ।

अनयापिं मस्त व्वनेगुली तस्सतं उद्योगो खने दु । (आ ला म्नीथाय नं उद्योगो जुया वः पि दु ज्वीमा) । इमित धर्मया शिक्षा दुगु जुया, मां बौ पिनित दुःख बी मत्यः मां बौ पिसं धाःथे यायमाः धका मां बौया प्रति गर्व दु । म्हितेगु धैगु अमिके म्ह । परीक्षाय् अस-मर्थ ज्वी धैगु भयं थःगु छयें नं सफु स्वेगु मतोतू । थःमं मथूगु खं मां बौ तता तःकेहे पिनिके न्यना नं

थज्यागु सहयोगं खः थौं तक जिमित पाठेय्य जुया च्वंगु । तर घाटेथ्यनीगु चिन्तां मुक्त जूगु मख । घाटे थ्यनीगु जुल । थव जिमिगु लागि जक मख “धर्मोदय” या परिवार व पासापिनि लागीनं विचारणीय प्रश्न खः । यदि “धर्मोदय” या छुं उपयोगिता दुसा, थुकिया अधिकाधिक उन्नत व उपयोगी याय्गु अपेक्षित दुसा, म्नी सकल सहयोगी पासापिनि पाठकपिनि व ग्राहक-अनुग्राहक पिनि थव आवश्यक कर्तव्य खः कि यथा शक्ति थुकिया ग्राहक दय्का उपकार याय्गु । खालि “धर्मोदय” घाटे थ्यनीगु चिन्तांजक मुक्त मयासे थुकिया फछि फतले प्रचार यायत नं सहायक ज्वी फय्के मा ।

प्रत्यक्ष वा परोक्षरूपं गुम्हं गुम्हं महानुभाव पिनिगु सहयोग व आधार प्राप्त जूगु दु । वेक पिनिगु सकसिया प्रति जिमिगु हार्दिक धन्यवाद व कृतज्ञ जुया । आशानं याना च्वनाकि न्ह्याबले सक सिनं कृपा बरोबर तथा दी धैगु ।

थ्वीका काई । अन सकलें मिसा मिजं आखः मसः पिं म्ह हे धाय् मा । व्वनेगुली अलसि मचा ।

अमि मस्तय स्कूले गुलि व्यायामया लागि म्हितेगु उली अगो मेगु म्नी थाय थें पांय ह्वाना, तास म्हितेगु चाला खने मदु ! केवल स्कूले गुलि अमित क-सरतया नितिं म्हितेगु दु व उलिहे जक अपिं म्हितेगु आपा । स्कूले मवंपि अशिक्षित पिं ला सकभनं देहे दु धाय् मा । आर्थिक हीनताया कारणं याना ।

आ छनं स्कूले व्वना च्वंम्ह, ज्ञान नं दत, तुतु त्वना च्वंम्ह मखु थे म्हितेगुली भुले जुय मते धका धै व्वनेत । लंकाया पिं मस्तेसं थःगु धर्मया सेवा, देशसेवा, साहित्य सेवा यायत थःनिं बःलाके मा, विद्यानिं व्वने मा धाईगु, छं नं थव हे विचार मती तय् फय्कि । थः छु थां मलासां अन नं विद्यार्थीत राजनीतिस दृष्टि तै च्वंपि म्ह मजू । उकिं याना अमित हानि जुया च्वंगु नं जि खना । म्नी थाय् नं खने दया वल । छं “कोखं न्ह्याय्पं यंकल धका धाय्वं” थःगु न्ह्याय्पं दु ला मदु लामसो से को लिना ब्बाय् वने मते ।

छिमि यःम्ह दाजु - एस० बी० शाक्य—

* थः थगुः दृष्टिकोण *

संसार परिवर्तन शील खः । गुगु नेपाले न्हापानसँ जुयाच्चंगुथितिरिति थाः थौंकन्हेया समयेयायूत थाकुगु नं खः अथे जुसांतबि'थिति-रीति व जाति-पाति या विषये गुगु नियम दयेका तःगुखः । उगु नियमयात संभालेयाना थःथःगुजातानुसारं ज्यायाभारा थौंतकनं चहेजुयाहे च्वंगुखनेदु । थुकिमध्ये दकेन्हापां पुरोहित धर्मयातहे प्रधान धर्मधायमाः । छाय्धाःसा-पुरोहित धर्म अनेकानेक जाति-पातिया महत्व दयेका तःगुदु । उकिं थौं-कन्हे प्रजातन्त्रया बखते पुरोहित धर्मयात न्हा ह्यसिनं नं सहयायेमफया च्वंगु खनेदु ।

गुगु पुरोहित धर्मयात याकनं लोप (मदेकाछोय्गु) यायेदःसा जाति-पाति व थिति-रीति याकनं नेपाले मदयाबनि धैगु विचारं अनेनेगु पत्रिकाद्वारा प्रकाशित नं थाय् थासे भाषणदि यानानं पुरोहितधर्मयात आक्षेप (हेला) याना अनेतनेगु दोषारोपणयाना पुरोहित धर्म यात दिक्बाक्क यानाराणतेत हटेयानाछ्वाः थेंपुरोहित धर्मयात नं याकनं हटेयाना छोयेगु जल-जुकीयाना सना च्वंगु खनेदु ।

तर पुरोहितधर्म राणाते धर्मथेमखु नसाहुतेथें । कारण राणा दुनिया चुसेयात । गुगु मुलुकिखानाय् च्वंगु धन-यात शून्य याना राष्ट्रीय धनदक्क थःगुयाना काल । साहुतेसंख्याजंब्याजसाला-गरीबपिन्त चुसेयाना छथें 'बुँ' तिसा इत्यादिथःगुयाना चुक्खाक्क छेथें दयेका मोजमज्जायाना च्वन । गुगु पुरोहितधर्म अथेयाना च्वंगु मदु नसाहुतेगु धन छटे याना काल न गरीब पिनिगु सुयागुं धने लोभ तथा च्वंगु दु । पुरोहित धर्म छगू गरीबगु संस्था खः ।

कारण 'बुँई' बुँपालिह्यज्यामिछ्छ सित निह छतका १ । मोहज्याला.दु । दनिह्य दँकःमि व सिँकःमि यातनं अथेहे निह १ छतकाज्यालादु । अथंतुंमेमेगु ज्या यायि

* न्हूगु नेपाले थिति-कुति गातया लिसः *

पिन्त नं थुलिमा उलिमा धका काय् ज्यु । केवल पुरोहित ज्याय् जयमानं दयाधर्मबिक्कः सन्तुष्ट जुया च्वनेमा-गु व श्रद्धानुसारं ज्यायायेमागु खः । जुयानं च्वंगु खः । यानानं च्वंगुदु । थुजागु पुरोहित धर्मयात थुलिमछि दोषा रोपणयाना च्वनेमागु हेछाय् ?

तर 'यमि' जुं धयादिलकि उराय् समाजे गुभाजु तय्गुपुरोहितशाहीया प्रभाव गुलिगुलि म्ह जुल उलिउलि थिति-कुति, जाति-पाति व पूजा-पाजानं म्ह जुजुंवन' तर पूजायाविषये उराय्समाजेजकमखु । मेमेगुस-माजेनं अथंतुंखः । न्हापानसँयानातःगुज्या । थौंमया-सँलि व याय्म्वाय्कसँलि खर्च इत्यादि म्हं चाईधका सकसिनं स्यू । छि धाय्माः गुखँ मखु । खः वथंतुं निहनिंसा नय्गुलि छसाजकनया तरेयात धाःसा भं खर्चगुलि खे म्हजुयावनी ।

उकिं हे भन्तेपिसं अकाल भोजन याय् मत्योधका निमयदय्काः निहछसा जकनया च्वंगु ।

हानं 'साखीं' थ्युगुनया सुयां प्वाःमस्या' धाल । रूचीजक दुसाथौंकन्हे प्रजातन्त्रे साखीं रहोयातः गु चिप हेनःसां प्वाःस्याईमखु । वनं थौं-कन्हे नेपाले जाति-पातिया महत्व छुंदु गु मखुत । भेदभाव छुं याःगुमखुत । उकिं न्हाह्यसं थ्युगुजानःसां सुयां प्वाः स्याकेमाःगु अवस्था छुं मदु ।

'हानं घो हे पुजियाय्मा धयागु जसा थःथः पिसं हे पुजिया' धाल । तर पुरोहित धर्म हेलोपज्वी धुस्येंलि 'घो हे गनं दे' पूजा हे नं छाय्थाय्मानि । स्वीत पूजा-याय्गु । घःसु, लत्या, श्राद्ध, इत्यादि यासाका मेगु छु पूजायाय्माःगु दु ?

तर पुरोहित धर्मया विषये । गुगु सरकार द्वारा नियमदय्का श्राद्ध यज्ञ पाठपूजा इत्यादि याय्मदु । यात धाःसा थुलि जरिमाना व थुलि कँडसजाई लगेज्वी धका । गुबलेतक इस्तिहार इत्यादि प्रचार मयाई उबले तक जयमान व पुरोहितयागु संबन्धतनि मखु । थुलि संबन्ध दतले पुरोहित धर्म हटेज्वी मखु । ज्वी हेमखु ।

श्री वर्णवज्रवज्राचार्य,

समाज वार्ता

नेपाल नरेशया जन्मोत्सव

श्री ५ महाराजधिराजया जन्मोत्सव थ्व वंगु जून ३० तारीख खुनु बःनिनिसें जुलाई १ तारीख तक भारिनकसां बौद्ध चारित्रानुसारं जूग जुल । ३० जून खुनु बःनि नारांहिति राजभवने अत्यन्तालंकारगु नेपाल कलां सुशोभित जुया च्वंगु मण्डपे भिक्षुपिं विज्याका भगवान् बुद्धया सय वाक्यं भरितगु परित्राण पाठ चच्चियंकं जुल । सलंस श्रद्धालु भक्त जनपिनं परित्रान

श्रवण याय्त बा न्हूगु जात्रा स्वयत उपस्थित जूगु दु धैगु व येलेयापिं कालिघर तयसं थःगु कलाया महत्व क्यना नेपाल नरेश खुशी यात धैगु समाचार दु । जुलाई १ तारीख खुनु भिक्षु संघपिन्त सपरिष्कार संधिकदान प्रदान याना विज्यात ।

थ्व श्री ५ महाराजधिराजया जन्मोत्सव नेपालया छगु तः धंगु ऐतिहासिक घटना खः धासां ज्य ।

* धर्मचक्र महोत्सव *

थ्व वंगु जुलाई ७ तारीख खुनु महाबोधि सभाया पाखें धर्मराजिक विहारे भारिनकसां धर्मचक्र महोत्सव जुल । ६ जुलाई खुनु बुद्ध पूजा याना भिक्षु पिनिगु द्वारा धर्मचक्र परित्राण देशना जुल । आषाढ पुनिखुनु बर्माया राजतूतया सभापतित्वे सार्वजनिक सभा जुल । पंचशील व बालिकापिनिसंगीतं सभाया ज्या आरम्भ जुल । उगु सभास भदन्त आनन्द कौसल्या-यन जुं थःगु कौसल्य भाव क्यना भाषण विसै धैवि-ज्यातः—

जिं थौं थ्वजिगु तः धंगु सौभाग्य भापिया कि सिलांगं निसें थ्व पवित्रगु महोत्सवे उपस्थित ज्वीत थन वे फुगु । यदि प्रश्न न्यन धासा “संसारया सांस्कृतिक इतिहासया दकसिबे तः धंगु घटना छु ?” थुकियात निस्सन्देहरूपं थथे उत्तर बी फुकि २५ न्यास दं न्हापा थौं यागु दिने भगवान् बुद्ध द्वारा धर्मचक्रया प्रवर्तन जूगु । भतीचा बिचाः याना दिसं कि यदि उखुनु बनारसया लिक्क इसिपतन मृगदाये भगवान् बुद्धं धर्मचक्र चाः महीकगु जूसा थौं भारतया इतिहास छु जुल थं । सिंहल, बर्मा, श्याम, चीन, जापान,

तिब्बत आदि फुक्क एसीयायी देशया इतिहास छु जल थें ? संक्षेपंघाल धासा फुक्क हे सभ्य संसारया इतिहास छु जुल थे ? अकिं थ्व म्नीसं स्वीकार याय् हे मा कि संसारया सांस्कृतिक इतिहासया दकसिबे तः धंगु घटना भगवान् बुद्धया धर्मचक्र प्रवर्तन हे खः धैगु, धैविज्यात । थथेन धैविज्यात कि मेगु हानं न्यन धासा स्वतंत्र भारतया वर्तमान सरकारं गुगु सांस्कृतिक कार्य याःगु खः उकी दकसिबे महत्व दुगु कार्य छु ? कार्य दःसानं निस्सन्देहरूपं थथे धाय्फु कि धर्मचक्र यात थःगु राजकीय चिया रूपे स्वीकार यागु ।

थौं म्नीपिं थन धर्मचक्र प्रवर्तनया पुण्यस्मृति यात माने याय्या निति मुना च्वना । तर छु थुलि हे गाला ? जिगु विचार ला सकसिगुं जीवने गुगु धर्मचक्र चाःहिला च्वन उकिया प्रगतियात भन तेज याय्गु हे धात्थेया धर्मचक्र महोत्सव माने याय्गु ज्वी । भगवान् बुद्धया द्वारा चाःहीका विज्यागु धर्मचक्र शील समावि, तथा प्रज्ञा स्वंगुया प्रतीक (चि) खः । थ्वहे कारणं खः कि थौं म्नी सकलें वसपोलयात पूजा याय्या निति थन मुना च्वनागु ।

तदनन्तर भिक्षु शीलभद्र जुं अत्यन्त चमत्कार लीलां भाषण विसे धैविज्यात—थौंया दिन बौद्ध पाखें स्वल धासा सकसितं महत्व पूर्णगु दिन खः तर दकसिबे महत्व ला नारीसमाज यात दु । कारण— भगवान् बुद्धया धर्मचक्र प्रवर्तनं न्हापा मिसातेगु दसा ने च्वं । अनं लिपा समाजे दं च्वंगु असमानता यात तचोगु प्रहार जुल, नारी समाज यात नं उच्चतम समान थाय द्युका बिल—भगवान् बुद्ध थें ज्याम्ह महानम व्यक्ति मिसाया क्वखे जन्म जुया विज्यागु मिसातय् निति चोधंचागु खँ ला ? उल्लिजकला, बुद्धत्व प्राप्त याना थौंया दिने प्रथम धर्मचक्र चाहिना विज्यानाव भिक्षु-भिक्षुणि, उपासक-उपासिका, थः श्रावक धका मिसा मिजं समान थासे तै विज्यात । मातापक्ष दासतां मुक्त याना विज्यात धैगु, आदि आपालं थव धर्मचक्रं लिपा मिसातेत उच्चस्थान विद्यातःगु निदर्शन क्यना उगु महोत्सवे उपस्थित जुया च्वेपिं नारी-तय् ख्वा चक्कंका थःगु भाषण सिधय्का विज्यात ।

अनं लिपा भिक्षु धर्मरत्न एम० ए० जुं भाषण विसे धैविज्यात—

आषाढ पुनिया पुण्यतिथिस भगवान् बुद्धं थःगु अमर संदेश दकसिबे न्हापा लाक संसारे न्यंका विज्यात । उखुनुया दिने वसपोलं छगू थज्योगु आन्दोलनया जःग तथा बिलकि गुम्हेसिनं न्ह्यःने वना संसारया गति विधि यात फाटा प्नीका बिल । उकियात भीसं मुक्तिया आन्दोलन घाय् फु । खः स्वयं भगवान् बुद्धं थःगु धर्म यात मुक्तिया मार्ग धै विज्यात । वसपोलं धैविज्यागु दु :—“गथे महासमुद्रे छगू छगू जकर रस-लवणरस (चिस्वा) वथेन्तु मुक्ति शब्दयात चोधंचागु अर्थ भामपिसे छगू विस्तृत अर्थ भापियमा । छाय् धासा भगवान् बुद्धं गुगु आन्दोलन यात जन्म विउगु खः व नानादिशाय् वना फैले जुल । उकिया फलस्वरूप दास, स्वतन्त्र जुल । माता पक्ष सामाजिक

बन्धन तथा अन्धविश्वासया बन्धनं तापानं वन । थव चोधंचागु महत्वया खँ मखु । तर दकसिबे तःधंगु खँ ला आध्यात्मिक बन्धनं मुक्ति । आध्यात्मिक बन्धन अति सुक्ष्म खः तर दकसिबे वःला जू । यदि भीसं संसारया इतिहास अवलोकन यात धासा थव खँ स्पष्ट ज्वी कि सामाजिक विकासया फल स्वरूप नं मनुष्य मेगु बन्धनं मुक्त ज्वी फु । तर आध्यात्मिक बन्धनं मुक्त ज्वीगु थुगु प्रकारं ज्वी फै मखु । कारण थवकि सामाजिक तथा आध्यात्मिक विकासया नियम भिन्न भिन्न दु । भगवान् बुद्धं थःगु प्रथम उपदेश आध्यात्मिक विकासया नियम धैविज्यागु दु । वहे खः— शील, समाधि, तथा प्रज्ञा । शीलया शुद्धि हे समाधिया लाभ ज्वी, हानं समाधि प्राप्ति हे प्रज्ञाया उदय ज्वीगु । प्रज्ञाया इशारां हे भीसं वस्तुस्थिति सीके फै । खः ! थुकियात भगवान् बुद्धं यथा भूत ज्ञानदर्शन धैविज्यात । थुगुहे अवस्थाय फक अ ध्यात्मिक बन्धनं तोता वनी । हानं मनुष्य पूर्ण रूपं बन्धनं मुक्ति जुया वनी ।

थव हे खः महामुक्ति गुक्तिया प्राप्तिया लागी भगवान् थःमं कनागु मध्यम मार्गया उपदेश विद्या विज्यागु ।

अनंलिपा सभापति जुं थौंया दिनया महत्वया-बारे ताहाक ज्वीक भाषण बी धु नेवं बालिका पिनि संगीतं लिपा सभा शाला शुन्य जुल ।

विश्व बौद्ध सम्मेलन

आ वेगु सितम्बर महीनाय् जापाने ज्वीगु द्वितीय विश्व बौद्ध सम्मेलनया लागी जापानिया बौद्ध तय्सं ७००००० न्हेगू लाख दां खर्च याय्त तैयार दु धैगु समाचार दु । उगु सम्मेलने सम्मिलित ज्वीत लंकां नोन्याम्ह नियोजित त वनीगु समाचार दु ।

* नेवा भाय्या महान निन्दा *

जूलि ३ तागोख लुनु स्थानीय बुटवल बजारया श्रीमहावीर पुस्तकालयया ५ दँ फुना ६ दँ क्यंगु या वार्षिक अधिवेशन जुल। थुगु बैठके सकल बुटवल बासि सम्मिलित जूगु दु। ४ बजे श्री चुडा बहादुर जु यात सभापति चुनेयाना कार्य शुरू जुल। प्रथम न्हापां महिलापिनि द्वारा सरस्वती पूजा व नवयुवक पिनि गीति प्रार्थना जुल।

अनंलि "महावीर पुस्तकालय" या अध्यक्षक श्री बाबुलाल जुं भाषण यासे उपयुक्त पुस्तकालयया संक्षिप्त इतिहास व उकिं जूगु महान सेवाया बारे चर्चायासे आर्थिक अवस्थाया सिथिलताया खँ न्हय थना धैदिल-पश्चिम नेपालया व्यापारया केन्द्र जुया च्वंगु बुटवल नगरे सकल देश विदेशया साहु महा-जनत वया लुं मस्य मसःपि भी दाजु किजापिनित चुसेयाना धन पक्क बुटवलं पिने यंका च्वन। बुटवल या लुं वन्नति जूगुनं मख, यागु नं मख। अकिं सक सिनं पुस्तकालय व स्कूलया निति आर्थिक सहायता बिया दीमाल धका अपील याना दिल।

अनंलिपा स्थानीय "नवयुवक संघ" या मंत्री मा० लक्ष्मि प्रसाद, महिला संघया महामन्त्रीणी श्री कुमारी कुमुम कुमारी, पालपा या विद्वान श्री अयोध्या प्रसाद बुटवलया कर्मठ बक्तो श्री महावीर पुस्तकालयया मंत्री

श्री ओमशंकर व बुटवल निवासी श्री भवानीदिन पिनि भाषणं लिपा भिक्षु अग्गधम्म जुं थःगु मातृ भाषां (नेवाभाषं) भाषण यासे धै विज्यात :— बुटवल शहरे बहुसंख्यक नेवा भाजु मेजुपिं दयकं नं थौं थव सभाय् नेवाभाषं भाषण व्युपिं सुं महुगु खेदया खँ खः। थौं थपाय् धंगु सभाय् सकसिनं हिन्दी भाषां भाषण बिल, तर जातीय नेवा भाष व्युपिं सुं महु, उक्रिया पूर्तियासे जि थःगु मातृ-भाषं भाषण बीगु योग्य थहरे याना, सकल नेवा भाजुपिके जिगु थवहे प्रार्थना दु :—नेवा भाय् यात हेला यःय् मज्यू, पुस्तकालये नेवाभाय् या पत्रिका आदि दु, तथा सफूतनं अभाव मजू" धया पुस्तकालयया संचालक वर्गपिन्त धन्यवाद व पुस्तकालयया महत्व केना थःगु भाषण सिधेका विज्यात।

तदनन्तर सभापतिजुं धःगु भाषण शुरू याना धैदिल :—"थुज्यागु सभाय् सकसिनं मथुगु नेवाभाषं भाषण व्युगु अयोग्य" धका नेवा भाषायात हीनयाना दिल, गुकि कि नेवातय् मने घानं जुल। उक्रिया फल स्वरूप सभाय् सं श्री अयोध्याप्रसाद जुं धैदिलकि थथे आक्षेप याय्गु छिगु तचोगु भूळ खः धका। सभा पति जुं थःगु भाषण दिना प्रसाद इना बिल। सभान विसर्जन जुल।

पिहाँवय् धुंकल !

पिहाँवय् धुंकल !!

प्रतिक्षा याना च्वने म्वाल !

“मिलिन्द-प्रश्न”

(हिन्दी अनुवाद)

अनुवादकः—त्रिपिटकाचाय

भिक्षु दगदीश काश्यप, एम० ए०

पिकाहः "धर्मोदय सभा"

यदि धार्थेहे बौद्ध-धर्मया विषये सकल प्रकारया शंका समाधान याय्यःसा तथा बुद्ध धर्मया बारे पूरा-पूरा ज्ञान लाभ याय्यु मन्दुसा, लिपा नुगः मद्धिका च्वनेम्वाकः थौंहे भिक्यु याना वा न्याना व्वनादिषं लुमंका तथादिसं भौंया अभाव याना सफू आपा छापे जूगु महु। छगूया मूल्य ६॥) जक